

Komparativt studie af de nordiske lærer-uddannelser

Bilag 5 - Sverige

Komparativt studie af de nordiske lærer-uddannelser

Bilag 5 - Sverige

2008

Vejledning til nordiske samarbejdspartnere - endelig udgave

Komparativt studie af de nordiske lærerud-
dannelser

© 2008 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Bemærk:

EVA sætter komma efter Dansk Sprognævns
anbefalinger, dvs. at der som hovedregel ikke
sættes komma foran ledsætninger.

Indhold

1	Indledning	6
2	Regulering af læreruddannelser - afgrænset til love og bekendtgørelse	8
2.1	Opsummering af afsnittet	8
2.2	Afgrænsning af den nationale analyse	9
2.3	Nationale styringstendenser	10
2.4	Styringsgrundlag	11
2.5	Læreruddannelsen/(erne)s organisering	13
2.5.1	Overordnet organisering	13
2.5.2	Læreruddannelsens struktur og varighed ift. Bologna	14
2.5.3	Institutionel placering	15
2.6	Godkendelse og andre kvalitetssikringsformer	15
2.7	Formelle kompetencekrav til undervisere på læreruddannelsen	16
2.8	Formelle kompetencekrav til dimittenderne i forskellige dele af skolesystemet	17
3	Studenterkarakteristik og rekruttering	18
3.1	Opsummering af afsnittet	18
3.2	Rekruttering og rekrutteringsmønstre 2003-2007	18
3.3	Adgangskrav	19
3.4	Lærerstuderendes baggrund	20
3.5	Gennemførelsestid, frafald og frafaldstidspunkt	21
4	Læreruddannelsernes struktur og vægtning af fag og faglige elementer	23
4.1	Opsummering af afsnittet	23
4.2	Læreruddannelsens overordnede formål	23
4.3	Læreruddannelsen/(erne)s indholdsmæssige struktur	24
4.4	Undervisningsfagenes (linjefag) omfang, placering og indhold	28
4.5	Fagdidaktikkens omfang, placering og indhold	29
4.6	De pædagogiske fags omfang, placering og indhold	29
4.7	Andre fællesfag	29
4.8	Praktikkens omfang, organisering og indhold	29
4.9	Kobling mellem teori og praksis	30
5	Beskæftigelsesforhold	32
5.1	Opsummering af afsnittet	32
5.2	Udbud og efterspørgsel af lærere	32
5.3	Beskæftigelses- og ansættelsesforhold	34
5.3.1	Anstillingsformer	34
5.3.2	Lärares arbejdstid	34
5.3.3	Kvarstannandetid i yrket	34
5.4	Lærerstuderendes valg af undervisningsfag (linjefag)	35
5.5	Lønforhold	37
5.6	Læreruddannelsens status i samfundet	38

Appendiks

Appendiks A:	Översikt över det svenska utbildningssystemet	39
Appendiks B:	Övergångar mellan utbildningssystemets olika delar	40
Appendiks C:	Ersättningsbelopp per utbildningsområde	41

1 Indledning

Det centrale formål for det komparative studie af de nordiske læreruddannelser er at skabe grundlag for erfaringsudveksling og gensidig inspiration og læring de nordiske lande imellem. Omdrejningspunktet for studiets analyser har derfor været at belyse forskelle og ligheder ved en række forhold relateret til læreruddannelser landene imellem samt forskelle og ligheder i de måder, de nordiske lande har valgt at håndtere de udfordringer som læreruddannelser møder.

DPU og EVA har sammen med samarbejdspartnere i de øvrige fire nordiske lande gennemført et komparativt studie af de nordiske læreruddannelser der fokuserer på:

- 1 det regelværk (lovgivning mv.) der rammesætter uddannelserne
- 2 rekrutteringen til uddannelserne
- 3 opbygningen, organiseringen og indholdet af uddannelserne
- 4 uddannelsernes kapacitet til at forsyne uddannede lærere til alle dele af samfundet og alle fag

EVA og DPU har haft følgende deltagere tilknyttet projektet:

- Områdechef Tine Holm, de videregående uddannelser, EVA
- Specialkonsulent Signe Ploug Hansen, Metodeudvikling og metoderådgivning, EVA
- Evalueringskonsulent Grith Zickert, de videregående uddannelser, EVA
- Evalueringskonsulent Mark Noppen, de videregående uddannelser, EVA
- Evalueringsmedarbejder Dina Madsen, de videregående uddannelser, EVA
- Professor Jens Rasmussen, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet
- Adjunkt Hans Dorf, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet

Samarbejdspartnerne i de nordiske lande er:

- Dekan Anne Kristín Sigurðardóttir, University of Iceland, School of Education (Island)
- Docent Ragnhildur Bjarnadóttir, University of Iceland, School of Education (Island)
- Professor Sven-Erik Hansén, Åbo Akademi University (Finland)
- Professor Kaj Henrik Sjöholm, Åbo Akademi University (Finland)
- Professor Gjert Langfeldt, University of Agder (Norge)
- Førsteamanuensis Tobias Werler, University of Agder (Norge)
- Førsteamanuensis Ilmi Wilbergh, University of Agder (Norge)
- Dekan Björn Åstrand, Umeå University (Sverige)

Desuden har en referencegruppe nedsat af Nordisk Ministerråd bidraget med input.

Afgrænsning af læreruddannelser

Studiet omfatter uddannelserne til lærer på grundskoleniveau og videregående skoleniveau (gymnasieniveau/ungdomsuddannelse) (det vil sige første til tolvte klassetrin) i de fem nordiske lande (Island, Finland, Norge, Sverige og Danmark). Alternative uddannelsesveje som fx meritlæreruddannelser og netbaserede læreruddannelser er således ikke omfattet af studiet. De andre uddannelsesveje der eksisterer i hvert af de nordiske lande er dog angivet i afsnit 2.2

Nationale analyser som analysegrundlag

Den komparative analyse er et deskriptivt studie, der tager udgangspunkt i de nationale analyser udarbejdet af EVA/DPU (Danmark) og samarbejdspartnerne fra de fire øvrige nordiske lande. For at sikre ensartethed i de nationale analyser og dermed danne relevant grundlag for det komparative studie, udarbejdede EVA og DPU i studiets startfase en vejledning der specificerede kravene for de nationale analyser af læreruddannelsen/(erne). I vejledningen beskrev DPU og EVA hvilke elementer der skulle indgå i de nationale analyser. For hvert afsnit blev der desuden beskrevet hvilket datagrundlag der skulle ligge til grund for analysen og hvordan data skulle præsenteres og beskrives.

Det er centralt at være opmærksom på at de nationale analyser og dermed også de komparative analyser er et deskriptivt studie, der tager udgangspunkt i tilgængelige og eksisterende data. Af hensyn til pålideligheden af det komparative studie er der kun anvendt autoritative kilder. Det har været op til hvert enkelt land at vurdere de tilgængelige kilder og på basis heraf afgøre om det var muligt at anvende dem. Landene har også skulle anføre det i deres besvarelser såfremt der ikke foreligger data.

2 Regulering af læreruddannelser - afgrænset til love og bekendtgørelse

Denne del af studiet er orienteret mod rammesætningen af læreruddannelsesprogrammerne i de nordiske lande, det vil sige mod de enkelte landes styringsgrundlag. Udover spørgsmålet om graden af regulering, vil denne del af studiet omfatte institutionernes eksterne, dvs. nationale, kvalitetssikringsystemer samt læreruddannelsesprogrammernes organisering og institutionelle placering.

Analyserne og komparationerne på dette område vil basere sig på styringsdokumenter i form af love og bekendtgørelser i hvert af de nordiske lande.

2.1 Opsummering af afsnittet

Formuler på baggrund af de oplysninger der præsenteres i dette temas enkelte afsnit en opsummering af de mest centrale nationale trends i relation til læreruddannelsen/(erne). Opsummeringen skal pege på de valgte eller mulige løsninger der fokuseres på nationalt.

Forventet omfang: 1 side

Läroarbildning är i Sverige liksom i många andra länder en integrerad del av den högre utbildningen. En konsekvens av detta är att när tillstånd och förändring ska beskrivas vad gäller läroarbildningen måste ofta utgångspunkten tas i generella förhållanden för högre utbildning och forskning. Under de senaste 15 åren har svensk högskola utvecklat en långt gående decentralisering och den kännetecknas av vad som brukar kallas mål- och resultatstyrning. Detta uttrycks vad gäller resurstilldelningen i budgetpropositionen från hösten 2007 på följande sätt:

”Nuvarande resurstilldelningssystem kännetecknas av en omfattande decentralisering. Det åligger lärosätena att anpassa utbudet efter studenternas efterfrågan och arbetsmarknadens behov. Regeringen fastställer ett takbelopp för varje lärosäte, dvs. ett belopp mot vilket lärosätet efter årets slut har rätt att avräkna antal helårsstudenter och helårsprestationer med ersättningsbelopp som fastställs i regleringsbrev för olika utbildningsområden. Under de senaste åren har det rått en viss obalans mellan tilldelade resurser till lärosätena och studenternas efterfrågan på utbildning.” (PROP. 2007/08:1 UTGIFTSOMRÅDE 16, s87)

Decentraliseringen gör sig också gällande i styrningen av läroarbildningens innehåll och form. En särskild beskrivning av de kompetenser som den studerande ska ha för att erhålla läroarbixamen styr utbildningarna i detta avseende genom att den utgör utbildningarnas innehållsliga mål. Hur den studerande skall utveckla de nödvändiga kompetenserna för läroarbixamen är det upp till varje enskilt lärosäte att identifiera och utveckla.

Under senare år har den systematiska kvalitetskontrollen utvecklats i den svenska högskolan. sektorsmyndigheten för högskolesektorn, *Högskoleverket*, har utvecklat fasta rutiner för utvärdering av ämnen/ämnesområden, programutbildningar och de enskilda lärosätenas interna arbete med kvalitetssäkring. Läroarbixamen har på nationellt plan utvärderats som utbildningsprogram 1995, 2005 och 2008. Under samma tid har alla ingående ämnen såsom,

Komparativt studie af de nordiske læreruddannelser

historia, kemi, pedagogik etc. utvärderats separat liksom de enskilda lärosäten som bedriver lärarutbildning. Lärarutbildningarna omfattas på lokalt plan också av de lärosätesspecifika systemen för kvalitetskontroll och kvalitetsutveckling. Därutöver är det inte ovanligt att de för lärarutbildning ansvariga nämnderna på respektive lärosäte på eget initiativ bedriver ett omfattande kvalitetsarbete. Ett exempel på detta är Göteborgs universitet vilkens särskilda organ för lärarutbildning publicerat en rad rapporter vilka utvärderar olika delmängder av dess lärarutbildning (<http://www.ufl.gu.se/omuf/ publikationer/>).

I denna studies inledning är det också viktigt att påpeka att den nuvarande lärarutbildningen är under revision. De första studenterna antogs hösten 2001 och utbildningen hade ännu inte funnit sina former då den utvärderades läsåret 2004-2005. Regeringen beslöt under våren 2007 att tillsätta en utredning med uppgift att föreslå en reviderad lärarutbildning. Den nuvarande regeringen har utifrån en argumentering med fokus på bristande måluppfyllelse i skolan igångsatt ett flertal utredningar och översynen av lärarutbildningen ska ses i detta sammanhang. Sedan skolan överfördes från stat till kommun utgör lärarutbildningen ett av statens få kvarvarande styrinstrument vad gäller skolan. Utredningen av en ny lärarutbildning har försetts med omfattande direktiv vilka kan återfinnas på:

<http://www.regeringen.se/sb/d/8936/a/85033>

Av dem kan man utläsa att ökat ämnesdjup eftersträvas liksom tydliga examensformer. Det är sannolikt så att den nuvarande lärarutbildningens uppbyggnad utifrån en enda examen kommer att revideras.

2.2 Afgrænsning af den nationale analyse

Beskriv hvilke læreruddannelsesprogrammer der indgår i den nationale analyse.

Lav derudover en oversigt over de øvrige eksisterende nationale læreruddannelsesprogrammer, som ikke indgår i analysen (fx meritlæreruddannelsen og e-learningprogrammer). I den forbindelse skal der i appendix 1 vedlægges en oversigt over uddannelsessystemet.

Sedan den nuvarande lagstiftningen på området infördes ges enbart en lärarexamen i Sverige. Den kan erhållas med olika inriktningar vilka den studerande valt. Lärarexamens skilda inriktningar specificeras i termer av att inriktningen är mot undervisning i förskolan, förskoleklassen, grundskolans tidigare respektive senare år samt gymnasieskolan. Vad gäller de två senare kategorierna specificeras också mot vilket ämne/n utbildningen avser. Denna rapport omfattar därmed utbildning till en lärarexamen men med skilda inriktningar och därmed även studietid.

Den nationella statistik som finns att tillgå via större offentliga databaser och webbplatser skiljer inte ut de olika inriktningarna utan anger exv antalet antagna studenter till "lärarprogrammet". Detta medför att delar av det kvantitativa material som efterfrågas i arbetsmanualen inte kan inhämtas utan arbetsinsatser utanför denna undersöknings ram. Där så är möjligt särskiljer rapporten utbildning till arbete i förskolan, förskoleklassen, grundskolans tidigare år respektive senare år. Därutöver utbildning för undervisning inom gymnasieskolan. Utbildning för arbete i fritidshemmet samt till yrkeslärare omfattas också av begreppen "lärarexamen" och "lärarutbildning". Detta kommenteras i förekommande fall vid respektive avsnitt nedan.

Vad avser programformen kan det noteras att lärarutbildning i Sverige baseras på integrerade program men att en mindre andel studerande erhåller lärarexamen på alternativt sätt. Dessa studerande har tillgodoräknat sig tidigare studier vilka gett bedömts motsvara eller vara närmast identiska med kurser som erbjuds inom lärarprogram. Efter genomförd validering av deras studier ges dessa studenter möjlighet att studera vad som betecknas som *det allmänna utbildningsområdet* (90 HP inklusive verksamhetsförlagd utbildning och examensarbete).

2.3 Nationale styringstendenser

Beskriv kort den seneste udvikling i den nationale regulering af læreruddannelsen/(erne), fx centrale temaer i den seneste reform og/eller kommende reformer. Beskriv kort den relevante historik for reformtiltagene.

Forventet omfang: 1 side

Svensk lärarutbildning är sedan 1970-talet en integrerad del av högre utbildning. Därav följer att den överordnande lagstiftningen för all högskoleutbildning också gäller lärarutbildning. Den svenska högre utbildningen regleras främst av *Högskolelag* och *Högskoleförordning* (lagar och förordningar för högskoleområdet återfinns enklast via *Högskoleverkets* webbplats: <http://www.hsv.se/lagochratt/lagarochregler.4.539a949110f3d5914ec800057221.html>). Dessa lagar förändras successivt. De i detta avseende senaste väsentliga förändringarna kan sägas utgöras av dels övergången till en decentraliserad arbets- och beslutsordning år 1993, dels införande av bolognastrukturen år 2007. Svensk högre utbildning och forskning kännetecknas vad gäller styrning av mål- och resultatstyrning. Lärosätenas autonomi är hög vad gäller att utforma och genomföra utbildningsprogram. Alla examina regleras dock i en bilaga till *Högskoleförordningen*. Detta gäller såväl generella examina som yrkesexamina.

Den nuvarande formen för lärarutbildning infördes genom beslut år 2000. (prop 1999/2000: 135) och medförde ett omfattande reformarbete. Reformen innefattade flera reformområden vilka sätter sin prägel också på denna rapport. Reformen omfattade till exempel:

- reduktion av antalet lärarexamina från åtta till en,
- införande av en tredelad utbildningsstruktur (allmänt utbildningsområde, inriktningsområde samt ett specialiseringsområde)
- införandet av sekventiella val för studenten liksom en väsentligen ökad valfrihet att inriktnings- och specialisering
- ersättande av praktik med verksamhetsförlagd utbildning
- etablering av och krav på stärkt forskningsbas och forskarutbildningsmöjligheter på basis av genomgången lärarutbildning.
- införande av särskilda regler vad gäller lärarutbildningens styrning

Lärarexamen är i Sverige en yrkesexamen och för den finns en särskild examensbeskrivning. Den reviderades till sitt innehåll med anledning av utfallet av den då genomförda utvärderingen av lärarutbildningen år 2005. Utvärderingen hade påvisat att den långt gående decentraliseringen hade medfört att studenter kunde välja bort att studera områden vilka utvärderingen ansåg vara omistliga för en yrkesgärning som lärare. Därefter har examensbeskrivningen reviderats med anledning av införandet av bolognastrukturen vilket också innefattade ett tydligare fokus på utbildningens förväntade lärandemål (s.k learning outcomes). Examensbeskrivningen preciserar de kompetenser en studerande behöver uppnå för att erhålla lärarexamen i tre delområden: kunskap och förståelse, färdighet och förmåga samt värderingsförmåga och förhållningssätt.

Vid införandet av de s.k bolognastrukturen (1 juli 2007) nivåindelades all utbildning i tre nivåer. Dessa tre nivåer betecknas grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå och de ska uppfattas som en operationalisering av bolognaprocessens tre cykler.

Lärarexamen är i Sverige inte nivåindelad. Det betyder att studierna till att bli lärare inte är uppdelade så att den studerande först inriktas på att ta en examen på grundläggande nivå och därefter en examen på avancerad nivå. Den studerande följer ett integrerat program och de olika kurserna som studeras under de första åren är i huvudsak kurser på grundläggande nivå men studenten kan också ta kurser på avancerad nivå utan att en kandidatexamen erhållits. Lärarexamen är en yrkesexamen vilken erhålls på både grundläggande nivå och avancerad nivå. Det som avgör är vilken profil på lärarexamen som den studerande valt att inrikta sina studier mot. Den som inriktat sig på studier för att kunna verka som yrkeslärare erhålls en

examen på grundläggande nivå (180 HP)¹. Detta gäller också för de som är inriktade på undervisning i förskolan och förskoleklassen samt för verksamhet i fritidshemmet (210 HP). För studier mot att verka som lärare i grundskolans tidigare år kan examen antingen placeras på grundnivå (210 HP) eller på avancerad nivå (240 HP). För lärarexamen med inriktning mot grundskolans senare år och gymnasieskolan placeras examen på avancerad nivå. Examen baseras då på studier om 170 till 330 HP. För att examen ska kunna placeras på avancerad nivå krävs minst 240 HP av vilka minst 60 HP skall ha avlagts på avancerad nivå. (Regeringsbeslut om inplacering av lärarexamen fattades de 22 mars 2007, PM utbildningsdepartementet 2007-03-29)

Under våren 2007 fattade regeringen beslut om att tillsätta en utredning med uppgift att se över lärarutbildningen. Utredningen är pågående och dess rapport kommer att offentliggöras först den 3 december. Arbetets inriktning gavs dock en distinkt styrning genom att den initialt försågs med närmare 20 direktiv vilka dessutom utökats under pågående utredning. Man kan med kännedom om direktiven precisera den huvudsakliga karaktären på det kommande förslaget. Reformen antas innebära en återgång till fler examina, reduktion av de studerande valfrihet och införande av tydligare studiegångar samt slopande av den särskilda regleringen om lärarutbildningen styrning inom respektive lärosäte.

2.4 Styringsgrundlag

Beskriv styringsgrundlaget for læreruddannelsen/(erne). Beskrivelsen skal give et overblik over den relevante gældende lovgivning (ramme-, detaillovgivning etc.). Beskrivelsen skal belyse i hvilken grad uddannelsen er reguleret af national lovgivning og i hvilken grad de enkelte institutioner selv kan træffe beslutninger om uddannelsens form og indhold.

Forventet omfang: 1 side.

Som ovan angetts är utgörs en central del av lärarutbildningens styrning av examensbeskrivningen. För lärosätena specificeras inte på nationell nivå hur utbildningarna ska organiseras eller vilket innehåll de ska ha. På nationell nivå, i lagstiftning, styrs för närvarande utbildningen enbart genom denna examensbeskrivning och den särskilda lagstiftning som föranstaltar om att varje lärosäte som bedriver lärarutbildning ska ha ett särskilt organ vilket skall ansvara för lärarutbildning och sådan forskning (och i förekommande fall, forskarutbildning) som anknyter till lärarutbildningen.

Därutöver, på ett generellt plan, styrs lärosätenas verksamhet av de årliga regleringsbrev. Varje enskilt lärosäte ges i uppdrag av regeringen att producera ett visst antal examina mm. I dessa regleringsbrev anges varje år examensmål, exv hur många lärarexamen som ska produceras med inriktning mot arbete i förskolan. En kommentar kan dock vara att detta arbetsätt inte är funktionellt i den meningen att regleringsbrevet de facto påverkar dimensioneringen. Anledningen är att de flesta lärosäten inte når upp till sina takbelopp och det med andra ord råder en brist på studerande. Lärosäte tvingas därmed inte på ett effektivt sätt att prioritera gent emot målen utan de ägnar sig framför allt åt att producera så många lärare som möjligt oavsett kategori. I den årliga budgetpropositionen sätts ramarna för vad som sedan fördelas ut till lärosäten i regleringsbrev. Innevarande års budgetproposition illustrerar detta väl, så här står det i den:

”Mål för antalet examina

Regeringen har satt mål för antalet av vissa yrkesexamina för perioden 2005-2008. Det gäller civilingenjörs- och arkitektexamen, sjuksköterske- och röntgensjuksköterskeexamen samt lärarexamen. För samtliga gäller att antalet examina har ökat under de senaste åren.

¹ Sverige använder inte begreppet ECTS-poäng utan högskolepoäng (HP). I kvantitativ mening är begreppen huvudsakligen jämförbara.

Tabell 7.4 Examina med mål i grundutbildning

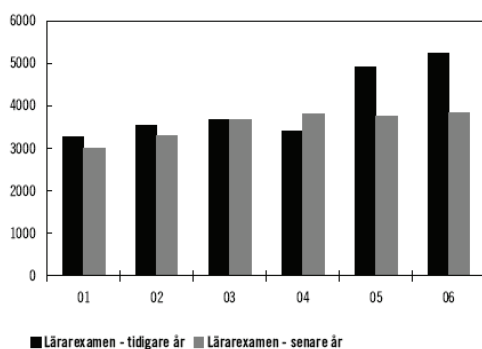
EXAMEN	MÅL 2005- 2008	UTFALL 2005	UTFALL 2006	ANDEL AV MÅL
Civilingenjör- och arkitektexamen	17 890	4 780	4 588	52 %
Sjuksköterske- och röntgensjuksköterskeexamen	16 125	4 652	4 667	58 %
Lärarexamen m inrikt mot tidigare år	14 230	4 921	5 245	71 %
- varav med inrikt mot förskola/förskoleklass	6 925	3 367	3 909	105 %
Lärarexamen m inrikt mot senare år	14 755	3 754	3 832	51 %

Källa: Högskoleverkets NU-databas

Utfallet för de första två åren av perioden indikerar att alla mål kommer att uppnås. För lärarexamen med inriktning mot tidigare år kommer målet sannolikt att uppnås redan under 2007. För lärarexamina med inriktning mot förskola och förskoleklass har målet uppnåtts redan efter halva perioden.”

Vidare kommenteras att:

”Antalet utfärdade lärarexamina har ökat kraftigt de senaste åren. Det är framför allt inriktningen mot tidigare år som har ökat. Sedan 2004 har antalet lärarexamina med inriktning mot tidigare år ökat med 53 procent och uppgick under 2006 till 5 245. Bland dessa hade 75 procent en inriktning mot förskola och förskoleklass. För tre år sedan låg andelen med inriktning mot förskola och förskoleklass på knappt 35 procent. Ökningen av antalet examina med inriktning mot förskola och förskoleklass innebär att regeringens mål för fyraårsperioden 2005–2008 är överträffat redan efter halva tiden. Flertalet av dessa lärare har även kompetens för att arbeta inom grundskolans tidigare år. Hur utfallet blir kan därför förväntas bero på bl.a. var efterfrågan av lärare är som störst.

Diagram 7.4 Antal lärarexamina 2001–2006

Källa: (PROP. 2007/08:1 UTGIFTSOMRÅDE 16, S92-93)

)
En tredje form av styrning finns i ekonomistyrningssystemet. Lärosätena erhåller resurser för utbildning utifrån vilken typ av utbildning som avses. All utbildning är indelad i olika utbildningsområden för vilka olika ersättningsnivåer gäller. Ersättningen är därutöver uppdelad i två delar. En första del som utgör en ersättning för varje student som registrerats på en utbildning (räknas i antalet heltidsekvivalenter vilket betecknas ”helårsstudent”) och en andra del som utgår från de studerandes prestationer (räknas i antal avlagda studiepoäng dividerat med årspensum för en enskild heltidsstuderande, kvoten betecknas ”helårsprestation”). Några exempel på för lärarutbildning relevanta ersättningsnivåer finns i nedanstående tabell.

Tabel 1

Ersättning för:	Utbildningsområde		
	Naturvetenskapligt-tekniskt	Humanistiskt-samhällsvetenskapligt	Undervisning (exv AUO, VFU)
-en helårsstudent	47 059	20 489	32 658
-en helårsprestation	39 686	17 984	38 462
Summa ersättning vid 100 % prestationsgrad	86 745	38 473	71 120

Kilde: Källa: (PROP. 2007/08:1 UTGIFTSOMRÅDE 16, s100)

Detta ekonomistyrningssystem innehåller element som ger incitament vilka sannolikt leder till att både antalet studenter pressas uppåt liksom prestationsgraden vilken vanligen räknas i genomströmningstakten. Vad gäller utbildningsområdet undervisning har den under senare år legat på ca 90 % (se vidare avsnitt 3.5). Systemet har ifrågasatts utifrån den synpunkten att systemet möjligen öppnar för att kraven sänks vid examination då systemet innebär att det är kostsamt att underkänna studerande.

Givet lagstiftningen och ersättningsystemet står det varje lärosäte fritt att med utgångspunkt i examensbeskrivningen utveckla och bedriva lärarutbildning på det sätt som man lokalt finner bäst.

2.5 Læreruddannelsen/(erne)s organisering

2.5.1 Overordnet organisering

Beskriv læreruddannelsen/(erne)s overordnede organisering. Beskrivelsen skal tage udgangspunkt i om uddannelsen/(erne)s teoretiske, pædagogiske og praktiske elementer er organiseret som et integreret forløb (enhedsuddannelse) eller om uddannelsens elementer er organiseret konsekutivt, dvs. om de enkelte elementer sammensættes fra forskellige uddannelsesprogrammer.

Forventet omfang: ½ side.

Lav en figur der illustrerer læreruddannelsen/(erne)s overordnede organisering

Den svenska lärarutbildningen kännetecknas sedan den senaste reformen av att den har en samlad lärarexamen. Före år 2000 gavs åtta olika examina vilka numera är sammanförda till en examen. Studierna är uppdelade i tre delområden:

- -ett allmänt utbildningsområde om 90 ECTS
- -ett inriktningsområde om minst 60 ECTS
- -samt ett specialiseringsområde om minst 30 HP

Inom det allmänna utbildningsområdet och inriktningsområdet ska en verksamhetsförlagd utbildning om 30 HP genomföras liksom ett examensarbete om minst 15 HP. Studietiden kan som minst uppgå till tre år (180 HP för yrkeslärare och som mest fem och ett halvt år (330 HP för den som vill undervisa i svenska och samhällskunskap inom gymnasieskolan). Ett andra kännemärke för den aktuella lärarutbildningen är de studerandes stora valfrihet. Inga fasta studiegångar är föreskrivna utan de studerande är fria att profilera sin utbildning under utbildningstiden. Profileringen kan ske genom val av inriktning mot antingen ett ämnesområde (exv svenska, kemi etc) eller ett verksamhetsområde (förskolan, förskoleklassen eller grundskolans tidigare år). Profilering kan också ske genom val av specialisering. Till studiet av ett ämne eller verksamhetsområde kan exv en termins studier avsättas för naturvetenskap, specialpedagogik eller något annat som den studerande bedömer vara relevant för dess framtida yrkesgörning. Utbildningarna genomförs i integrerad form men för den student som utanför programmet genomfört studier av relevans och i tillräcklig omfattning kan antagning ske till enbart

det allmänna utbildningsområdet varvid den studerande under tre avslutande studietermener formas till lärare.

Tabel 2

Läraryr utbildning avsedd för undervisning i:	Förskolan, förskoleklassen, grund- och gymnasieskolan
Typ av examen:	Yrkesexamen
Integrerad eller konsekutiv:	Integrerad
Studietid, längd i ECTS:	180-330 ECTS
Institutionstyp	Universitet/högskola

2.5.2 Læreruddannelsens struktur og varighed ift. Bologna

Angiv i nedenstående tabel oplysninger om læreruddannelsen/(erne)s gradsstruktur. Betegnelsen gradsstruktur refererer til Bologna-strukturens 2 niveauer (1st +2nd cycle degrees, BA/MA)

I nedenstående tabel er de danske institutionsniveauer skrevet ind som eksempel

Tabel 3

Nivå	Förhållande till bologna-strukturen (1st – 2nd cycle)	Annan struktur
Förskola,	nej	Examina på grundnivå men 30 HP på avancerad nivå
Förskoleklass och grundskolans tidigare år	nej	Examina på grundnivå men 30 HP på avancerad nivå alternativt läses ett utökar program med 60 HP på avancerad nivå varvid examen erhålls på avancerad nivå
Grundskolans senare år	Nej	Examina på avancerad nivå
Gymnasieskolan	Nej	Examina på avancerad nivå

Bolognaprocessens examensindelning i tre nivåer (c1-c3) harmoniserade dåligt med de integrerade yrkesexamina som många utbildningar i Sverige baseras på. För svensk vidkommande har yrkesexamina i mångt och mycket stått i fokus under de senare decennierna. Dock är det värt att notera de generella examina under senare år fått en allt starkare ställning. Så sent som år 2007 fastställdes hur den svenska lärarexamen skulle inplaceras i den nya examensstrukturen. För att förstå den svenska lösningen på problematiken bör man notera att bolognaprocessens strävan att reducera antalet examina till tre aldrig slog igenom i Sverige (man ska också komma ihåg att även BP svajade lite på detta då man började tala om "short cycle degrees"). Konsekvensen av detta är att det svenska högskolesystemet innefattar följande generella examina:

- -Högskoleexamen (grundnivå, 2 år, 120 HP)
- -Kandidatexamen (grundnivå, 3 år, 180 HP)
- -Magisterexamen (avancerad nivå, 4 år, 240 HP, ger behörighet till forskarstudier)
- -Masterexamen (avancerad nivå, 5 år, 300 HP)
- -Licentiatexamen (forskarnivå, 2 års studietid, 120 HP varav studier om 60 HP på avancerad nivå kan tillgodoräknas)
- -Doktorsexamen (forskarnivå, 4 års studietid, licentiatexamen kan tillgodoräknas)

Yrkesexamina har i Sverige ej strukturerats utefter de generella examina. Lärarexamen kan därmed avläggas på både grundläggande och avancerad nivå och med en omfattning mellan 180 till 330 HP. Alla är därmed inte behöriga till studier på forskarnivå.

Man kan notera att då bolognastrukturen förutsätter tre examina vilka kan erhållas efter en studietid om åtta år innehåller det svenska systemet sex examina fördelade över nio år. Formellt är det möjligt att avsluta på åtta år men själva strukturen innefattar en studietid om fyra år för att erhålla doktorsexamina och då de två första nivåerna allt mer tydligt formas till ett block om fem år (3+2 eller 4+1) blir studietiden i praktiken nio år även om det formellt är möjligt att inleda forskarstudier efter endast fyra års studier. Om högskolereformen år 2007 finns att läsa på regeringens webbplats: <http://www.regeringen.se/sb/d/5696/a/66504>

2.5.3 Institutionel placering

Beskriv typen af institutioner (universitet, højskole mv.), hvor der uddannes lærere. Hvis der er fælles moduler på tværs af de forskellige institutioner skal disse indgå i beskrivelsen.

Forventet omfang: ½ side.

Beskriv desuden de mest centrale forskelle ved læreruddannelsen/(erne) ved de forskellige typer af institutioner (hvis relevant).

Forventet omfang: ½ side.

Lärautbildning bedrivs i Sverige vid 26 universitet och högskolor. Dessa är av vitt skilda slag men det är alla del av det högre utbildningssystemet till vilket lärautbildningarna organisatoriskt fördes under slutet av 1970-talet. Endast Lärarhögskolan i Stockholm har utgjort en separat enhet men den är sedan ett år inordnad i Stockholms universitet. Några lärautbildningar genomförs vid traditionella universitet medan andra genomförs vid högskolor. Högskolor kan ha aktiva forskningsmiljöer men äger inte rätt att bedriva forskarutbildning (C3-studies). Därtill bedrivs viss lärautbildning vid speciella högskolor, till exempel finns musiklärautbildning vid Kungliga musikhögskolan osv.

Graden av lärautbildningens integration i respektive universitet eller högskola varierar. De gamla lärarhögskolorna har vid vissa lärosäten fortsatt att vara mer eller mindre sammanhållna enheter. Dessa kan skönjas bakom institutionsbildningar som går under namn som "Institutionen för lärautbildning".

I och med att den nuvarande lärautbildningen endast omfattar en examen kan inga tydliga profiler på respektive lärautbildning identifieras. Det går alltså inte att säga att utbildning av förskollärare enbart sker vid högskolor och att lärare för gymnasieskolan endast utbildas vid universitet. Inte heller föreligger några entydiga volymsamband. Det finns högskolor där (räknat på antalet utfärdade examina) lärautbildningen utgör enbart någon enstaka procent men det finns också högskolor där lärautbildningen utgör över 40 %. Vid de större universiteten utgör lärautbildningen vanligen 10-20 % av grundutbildningen, endast vid mindre universitet utgör andelen lärautbildning en andel över 25 %. Man kan notera att utfallet av år 2008 års utvärdering av lärautbildningen i Sverige omfattade lärarprogram vid samtliga 26 universitet och högskolor vilka bedriver sådan utbildning. Tio lärosäten fick sin examensrätt ifrågasatt. Av dessa var fyra universitet och sex högskolor

(<http://www.hsv.se/download/18.3c1b9686119162e52038000287/0808R.pdf>).

2.6 Godkendelse og andre kvalitetssikringsformer

Beskriv hvilke former for ekstern kvalitetssikring der anvendes i relation til læreruddannelsen/(erne). Her tænkes på kvalitetssikring gennem eksempelvis akkreditering af både nye og eksisterende uddannelser, auditering, censorinstitutionen eller ministeriel godkendelse.

Forventet omfang: 1½ side

I Sverige kvalitetssäkras all högre utbildning av *Högskoleverket* vilket är en statlig myndighet men uppgift att bland annat ansvara för utvärdering och kvalitetskontroll av högskolan (<http://www.hsv.se/kvalitet.4.539a949110f3d5914ec800056452.html>). Arbetet tar dels sikte på att utvärdera kvaliteten på undervisning inom ett visst ämne (exv historia) eller inom ett utbildningsprogram (exv lärarprogrammet), dels inriktas *Högskoleverkets* arbete på att utvärdera respektive lärosätes eget kvalitetsarbete. Verksamheten är organiserad i cykler om sex år inom vilket varje ämne, varje program och varje lärosätes kvalitetssäkringssystem skall utvärderas. När en utvärdering genomförts fattar *Högskoleverket* ett beslut vilket fastställer utfallet av utvärderingen. Omdömet kan inskränka sig till att vissa rekommendationer avges men det kan också innefatta att examensrätten ifrågasätts. Om så är fallet ges lärosätet i uppdrag att inom ett år ha åtgärdat de brister som upptäckts. Om detta inte sker dras examinationsrätten in vilket betyder att lärosätet måste avveckla utbildningen.

För närvarande finns i Sverige inget explicit system för ackreditering av lärarutbildningar. Däremot fungerar i praktiken sektorsmyndigheten för högskolan (*Högskoleverket*) på liknande sätt. Dels utvärderas varje lärosätes interna system för kvalitetssäkring, dels utvärderas varje disciplin och varje utbildningsområde. Detta sker på nationell basis, med externa bedömgargrupper med ledamöter från andra lärosäten, från myndigheten, från andra vetenskapsgrupper/utbildningsområden och med ledamöter från andra länder samt med studeranderepresentation.

Vad avser lärarutbildningen så utvärderas den dels frekventare än andra utbildningar, dels i fler led. Högskoleverkets utvärderingssystem är organiserat i cykler om sex år. Inom den tidsrymden ska varje disciplin utvärderas. Lärarutbildningen utvärderades både 2005 och 2008. Där emellan utvärderades de i lärarutbildningen ingående disciplinerna såsom pedagogik, specialpedagogik, psykologi, historia, naturvetenskap etc.

Ovan nämndes att vi i Sverige inte har någon ackreditering men utvärderingarna från Högskoleverket fyller en liknande funktion. Den utvärdering som genomfördes läsåret 2007/2008 resulterade i att tio lärarutbildningar i Sverige (av totalt 26 stycken) fick sin examensrätt ifrågasatt. Bedömgargruppen har alltså funnit att respektive lärosäte har sådana brister i sin lärarutbildning att den specifika lärarutbildningen bör ifrågasättas. Lärosätet får därefter ett år på sig att åtgärda de brister som bedömgargruppen funnit. Därefter ska åtgärderna återrapporteras. Om åtgärderna inte bedöms tillräckliga dras examensrätten in, dvs lärosätet äger därefter inte rätt att utfärda examina. Ett ackrediteringssystem förefaller fungera på ett likartat sätt. Med viss regelbundenhet skall programmet inspekteras och godkännas.

I Sverige finns för närvarande inte heller något auktorisationssystem för lärare. En utredning har tillsatts och den har avlämnat ett förslag på inrättande av ett sådant system. Förslaget har dock ännu inte resulterat i någon proposition till riksdagen.

Utöver de tvingande formerna för kvalitetssäkring förekommer på lärosäten både kollegiala granskningar och egna utvärderingar och studier. Systemet med kursutvärderingar fyller en central kvalitetssäkrande funktion liksom studenternas författningsmässiga rätt att delta i alla beslutande och beredande organ. Studenternas starka interna roll kan antas ha en starkt kvalitetsdrivande effekt.

Se vidare översikten om kvalitetssäkringssystem inom lärarutbildningsområdet som publicerats av Eurydice:

<http://www.eurydice.org/portal/page/portal/Eurydice/showPresentation?pubid=062EN>

2.7 Formelle kompetencekrav til undervisere på læreruddannelsen

Angiv i nedenstående tabel hvilke krav der stilles til undervisere på læreruddannelsen/(erne). Relevante parametre til at besvare dette vil være hvilket uddannelsesniveau, der er fastsat som mindstekrav for at kunne undervise på læreruddannelserne, og hvorvidt der er fastsat et praksiskrav for at kunne undervise.

Det finns i Sverige inga särskilda krav på lärarutbildare utöver vad som stadgas vad avser anställning som lärare i högskolan (Högskolelagen (HL) 3 kap respektive Högskoleförordningen 4 kap (HF). HF anger att högskoleutbildning, genomgången högskolepedagogisk utbildning samt visad pedagogisk skicklighet är de enda kraven för anställning som universitetsadjunkt (HF 4 kap 9§). Detta gäller för alla utbildningsområden – följaktligen även för lärarutbildning. Det finns dock två aspekter att beakta. Å ena sidan finns det en lång tradition av att ställa särskilda krav på vilka adjunkter som rekryteras från skolan, nämligen skickliga lärare med lång erfarenhet. Å andra sidan använde *Högskoleverket* i utvärderingen år 2008 ett generellt krav på att minst 30 % av undervisningen inom lärarutbildningen ska bedrivas av disputerade lärare. Kravet var lägre i den föregående utvärderingen och kan förväntas bli än högre kommande år. Vad vi ser är alltså framväxten av ett krav på lärarutbildare att de ska vara disputerade.

Komparativt studie af de nordiske læreruddannelser

Inget krav finns på praktisk erfarenhet som lärare för att anställas som lärarutbildare. Yrkeslivserfarenhet är däremot ett antagningskrav för studier till speciallärare, specialpedagog och för viss forskarutbildning inom området.

2.8 Formelle kompetencekrav til dimittenderne i forskellige dele af skolesystemet

Angiv i nedenstående tabel hvilke kompetencekrav der er til undervisere på forskellige niveauer i skolesystemet. Der ønskes en udspecificering af hvilke kompetencekrav der gælder for at kunne undervise på henholdsvis grundskoleniveau og ungdomsuddannelsesniveau (almment og erhvervsfagligt gymnasialt niveau).

Anställning av lärare är i Sverige inte en statlig angelägenhet. Lärare anställs av kommunerna för undervisning i de kommunala skolorna eller av enskilda utbildningsanordnare för undervisning i de så kallade friskolorna. Vilka som ska anställas som lärare regleras av skollagen i vilken finns krav på vem som får undervisa i skolan. Skollagens 2 kap. 3 § lyder:

"Kommuner och landsting är skyldiga att för undervisningen använda lärare, förskollärare eller fritidspedagoger som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak skall bedriva."

Skollagen medger viss rätt till undantag vilka stadgas i de följande paragraferna 4§-5§ (http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&dok_id=SFS1985:1100&rm=1985&bet=1985:1100). Undantagsrätten har medfört att det i skolan finns anställd personal vilka saknar lärarutbildning. Det förekommer således i en omfattning av som lägst 7 % och som högst 38 % att tillsvidare anställda lärare helt saknar lärarutbildning (se Statskontorets rapport 2007:8 *Lärares utbildning och undervisning i skolan. Kartläggning och analys*, s24 tabell 3.1). Mer om denna problematik i avsnitt 5.

Den som vill bli anställd som lärare i skolan måste inför anställningen uppvisa ett utdrag ur polisens s.k belastningsregister vilket måste att den sökande inte är dömd för brott som sexualbrott.

För att kunna erhålla lärarexamen krävs att den studerande genomgått en lärarutbildning vilkens förväntade lärandemål är identiska med gällande examensbeskrivning eller motsvarande. Kraven på en lärare specificeras på två sätt, dels i termer av studietid, dels i kompetens-termer. Båda dessa angivelser är fastställda i examensbeskrivningen (se avsnitt 4.2 del C). Vad gäller den lärarstuderandes kunskap och förmåga betonas för undervisning i förskola, förskoleklass och grundskolans tidigare år kunskaper rörande "läs- och skrivinlärning och i grundläggande matematikinlärning". Vad avser verksamhet i grund och gymnasieskolan betonas "kunskaper i att analysera och bedöma levers kunskapsutveckling samt kunskap i betygssättning." När det gäller lärarexamen på avancerad nivå betonas färdigheter och förmågor rörande att "kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över både egna och andras erfarenheter och relevanta forskningsresultat."

3 Studenterkarakteristik og rekruttering

Denne del af studiet er orienteret mod hvem og hvor mange der søger læreruddannelserne. Der er altså fokus på læreruddannelsesprogrammernes generelle attraktivitet og karakteristika for de studenter, der optages. Udover spørgsmålet om rekruttering og lærerstuderendes socioøkonomiske baggrund, vil studiet omfatte beskrivelser af adgangskrav, frafald, gennemførelsestid mv.

Analyserne og komparationerne på dette område vil basere sig på tilgængelige kvantitative data i hvert af de nordiske lande, det vil sige tal fra nationale statistikagenturer, tal fra koordinerede tilmeldinger, ressourceregnskaber el. lign.

3.1 Opsummering af afsnittet

Formuler på baggrund af de oplysninger der præsenteres i dette temas enkelte afsnit en opssummering af de mest centrale nationale trends i relation til læreruddannelsen/(erne). Opssummeringen skal pege på de valgte eller mulige løsninger der fokuseres på nationalt.

Forventet omfang: 1 side.

Antalet sökande till lärarprogrammen har minskat de senaste tre åren. De sökande är framförallt kvinnor och ungefär hälften av de nyantagna är under 25 år. Antalet nyantagna med utländsk bakgrund har ökat från 2004 till 2006. Genomströmningen är generellt hög. Dock väljer cirka 23 procent av studenterna att hoppa av lärarutbildningen. De flesta gör det under det första året av studierna och de väljer i huvudsak att gå andra högskoleutbildningar.

3.2 Rekruttering og rekrutteringsmønstre 2003-2007

Angiv i nedenstående tabel oplysninger om rekruttering og rekrutteringsmønstre i årene 2003-2007.

Inför höstintagningen 2008 minskade antalet sökande till lärarprogrammet med 16 % samtidigt som antalet sökande till högskolan totalt ökade med 8 % (HSV årsrapport 2008 s 14). Antalet förstahandssökande till lärarexamensprogram ökade mellan 2003-2005 men har sedan dess minskat (se Tabell nedan samt tabell 4 i tabellbilagan)

Tabel 4

År	Antal sökande till lärarexamensprogram
2003	18 491
2004	19 370
2005	19 613
2006	18 317
2007	17 721
2008	16 317

Källa: 1) HSV's webbsida, Statistik om högskolan, Sökandetryck

http://www.hsv.se/nu_soktryck?struts.portlet.action=/nudev/urval&frageTyp=2&frageNr=200

Tabel 5**Antal ansøgere og optagne på læreruddannelsen rette mod undervisning på klassetrinene 1-12 i Sverige fra 2003-2007**

Årstal	Ansøgere	Ansøgere med 1. prioritet	Optagne
2003	18.491	14.263	10.979
2004	19.370	14.937	10.584
2005	19.613	15.276	10.733
2006	18.317	13.875	10.252
2007	17.721	11.640	9.816

Kilde: Den svenske landerapport

NB: Tabellen er efterfølgende sat ind af EVA på baggrund af supplerende oplysninger fra Sverige.

3.3 Adgangskrav

Beskriv de formelle adgangskrav til læreruddannelsen/(erne), herunder udviklingen i adgangskravene de seneste fem år. De formelle adgangskrav kan fx belyses ved:

- adgangsgivende eksamen
- karaktergennemsnit (opgjort efter ECTS skala)
- specifikke niveauekrav (fx matematik...)

Forventet omfang: 1½ side

Beskriv og vurder endvidere udviklingen i de studerendes reelle indgangsniveau i forhold til både karaktergennemsnit og uddannelsesbaggrund. Karaktergennemsnittet bør beskrives med udgangspunkt i den internationale ECTS-skala.

Forventet omfang: 1½ side

1 juli år 2000 inrättades en ny lärarutbildning i Sverige. Denna utbildning ersatte tidigare utbildningar till förskollärare, fritidspedagoger, grundskollärare åk 1-7 och 4-9, gymnasielärare samt ettämneshögskolor inom praktiskt-estetiska ämnen.

Enligt den nationella examensordningen skall Lärarexamen uppnås efter fullgjorda kursfordringar om 120, 140, 160, 180, 200 eller 220 poäng (enligt ECTS motsvarar dessa poäng 180, 210, 240, 270, 300 och 330 poäng). Utbildningen skall omfatta följande tre integrerade utbildningsområden: ett allmänt utbildningsområde om 60 (HP 90) poäng, ett utbildningsområde med en eller flera inriktningar om minst 40 (HP 60) poäng mot ämne eller ämnesområde och ett utbildningsområde med en specialisering om minst 20 /HP 30) poäng. Inom det allmänna utbildningsområdet skall de tvärvetenskapliga ämnesstudierna omfatta minst 30 (HP 40) poäng.

För undervisning och annan pedagogisk verksamhet i

- förskola, förskoleklass, grundskolans tidigare år och fritidshem samt för undervisning i modersmål krävs minst 140 (HP 210) poäng,

- grundskolans senare år och i gymnasieskolan, dock inte yrkesämnen i gymnasieskolan, krävs 180 (HP 270) poäng inklusive en respektive två fördjupning(ar) till minst 60 (HP 90) poäng relevant(a) ämne(n) eller ämnesområde(n).

För undervisning i yrkesämnen i gymnasieskolan krävs 120 (HP 180) poäng. I stället för inriktning och specialisering krävs omfattande yrkeserfarenhet samt en relevant högskoleutbildning om minst 60 (HP 90) poäng eller motsvarande utbildning.

För undervisning i svenska respektive samhällskunskap i grundskolans senare år krävs minst 60 (HP 90) poäng och i gymnasieskolan minst 80 (HP 120) poäng i ämnesområden som är relevanta för dessa ämnen. För undervisning i modersmål krävs inriktning om minst 60 (HP 90) poäng i relevant ämnesområde.

Från juli 2007 förändrades lärarutbildningen så till vida att man gjorde en anpassning till Bologna-processen där examen erhålls på grundnivå (förskola, förskoleklass, grundskolans tidigare år och fritidshem, undervisning i modersmål samt undervisning i yrkesämnen i gymnasieskolan) och avancerad nivå (grundskolans senare år och gymnasieskolan).

Komparativt studie af de nordiske læreruddannelser

Utifrån gällande examensordning har de olika högskoleorterna i Sverige valt att utifrån ovanstående besluta om sitt utbud av programutbildningar på helt olika sätt.

Tillträdeskrav

Vid antagning till alla utbildningar i Sverige har Högskoleverket beslutat om (HSV 2001:1) ett sätt att formulera behörigheterna i standardbehörigheter. (Standardbehörigheterna är relaterade till gymnasieskolans kurser. Kravet är betyget godkänd på angivna kurser). Standardbehörigheterna finns uppdelade från A-G, där A innebär att den studerande som söker endast behöver grundläggande behörighet för högskolestudier. När det gäller antagning till lärarprogrammen kan högskoleorterna välja mellan ett antal standardbehörigheter enligt nedan

G.11	Svenska B/Svenska2 B + Engelska B + Samhällskunskap A + Matematik A
G.12	Svenska B/Svenska2 B + Engelska B + Samhällskunskap A + Matematik C + Naturkunskap B (alt Fysik A + Kemi A + Biologi A) + Historia A
G.13	Svenska B/Svenska2 B + Engelska B + Samhällskunskap A + Matematik B + Historia A
G.14	Svenska B/Svenska2 B + Engelska B + Samhällskunskap A + Matematik A + aktuellt språk lägst C-språk kurs B/steg 3
G.15	Svenska B/Svenska2 B + Engelska B + Samhällskunskap A + Matematik D + Historia A + Fysik B + Kemi A + Biologi A
G.16	Svenska B/Svenska2 B + Engelska B + Samhällskunskap A + Matematik D + Fysik B + Kemi B + Biologi B
G.17	Förkunskapskrav i G.11-G.16 och kurser eller program samt/eller färdighetsprov för det praktiskt-estetiska ämnet
G.18	Samma förkunskaper som i G.17 samt Naturkunskap B (alt Fysik A + Kemi A + Biologi A) + Idrott B

3.4 Lærerstuderendes baggrund

Angiv i nedenstående skemaer oplysninger om de lærerstuderendes socioøkonomiske baggrund i forhold til de studerendes:

- *Køn*
- *Etnicitet (oplys hvilken definition af etnicitet der anvendes)*
- *Gennemsnitsalder*
- *Uddannelsesbaggrund*

Hvis denne data ikke er tilgængelig, kan de lærerstuderendes baggrund beskrives på baggrund af gennemførte undersøgelser.

Andel män respektive kvinnor

Fördelning mellan män och kvinnor på lärarprogrammen har varit tämligen konstant sedan 2003. Runt 75 procent av såväl sökande som antagna är kvinnor och 25 procent män. Se tabell nedan

Tabel 6
Den könsmissiga fördelning av lärarstuderande (%)

Nivå	År	Kvinnor % av behöriga förstahandssökande	Män % av behöriga förstahandssökande	Kvinnor % av antagna	Män % av antagna
	2003 hösttermin	73 %	27 %	73 %	27 %
	2004 hösttermin	73 %	27 %	74 %	26 %
	2005 hösttermin	72 %	28 %	72 %	28 %
	2006 hösttermin	73 %	27 %	74 %	26 %
	2007 hösttermin	75 %	25 %	76 %	24 %

Kilde: Källa: Sveriges officiella statistik Statistiska meddelanden, UF 46 SM 0701, UF 46 SM 0601, US 46 SM 0501 Högskoleverket, Statistiska centralbyrån Tabell 6B. Antal behöriga förstahandssökande och antagna till program, indelat efter SUN-inriktning och kön, höstterminerna 2003—2007. 6B. Number of qualified first choice applicants and admitted to programme by field and sex, autumn terms 2003—2007.

Statistiska uppgifter om könsfördelning vid inriktningarna har varit svår att ta fram. En beskrivning av problematiken presenterades dock i en proposition 2007/2008:

”Könsfördelningen bland studenter som avlägger lärarexamina är fortsatt ojämn, även om det skiljer sig åt mellan de olika inriktningarna. Bland lärarexamina med inriktning mot tidigare år utgjorde kvinnor 91 procent och män 9 procent under 2006. Det är framför allt på inriktningar mot förskola och förskoleklass som andelen kvinnor är störst. Bland dem som avlade lärarexamina med inriktning mot senare år är andelen kvinnor något lägre med 67 procent kvinnor och 33 procent män. Regeringen har sedan 2001 satt mål för antalet lärarexamina med inriktning med matematik, teknik eller naturvetenskap. Minst en tredjedel av antalet lärarexamina ska ha en inriktning med matematik, teknik eller naturvetenskap. Av de 25 lärosäten som ger lärarutbildning, har 19 inriktningar mot matematik, teknik och naturvetenskap. Av de 19 har endast fem lärosäten under 2006 uppfyllt målet om att minst en tredjedel av lärarexamina bör vara med inriktning med matematik, teknik och naturvetenskap.” (PROP. 2007/08:1 UTGIFTSOMRÅDE 16, S93)

Etnisk bakgrund

HSV årsrapport 2007 uppger att under ”läsåret 2005/06 hade 15.5 procent av nybörjarna vid universitet och högskolor (utbytesstudenter och så kallade freemovers oräknade) utländsk bakgrund, det vill säga var födda utomlands eller hade två föräldrar födda utomlands.” (Rapport 2007:33R s22) Denna siffra hade till läsåret 2006/07 sjunkit till 13.3 procent (HSV årsrapport 2008, s22)

Vad gäller lärarutbildningarna är siffran något högre. Antalet nyantagna med utländsk bakgrund, var under läsåret 2004/2005 12 procent och under läsåret 2006/2007 16 procent. (se Tabell 6 i bilagan Tabellunderlag). Siffrorna visar på en ökning mellan de två mätningarna, men det är omöjligt att med bara dessa två jämförelser säga något definitivt om en trend.

De studerandes ålder

Ungefär hälften av de nyantagna till lärarprogrammen är under 25 år. Cirka 12 procent är 40 år eller äldre när de påbörjar sin lärarutbildning. Se även Tabell 7 i bilagan Tabellunderlag

Tabell 7

Ålder	- 24	25-29	30-34	35-39	40	Totalt
År						
2003 hösttermin	7 819	2 729	1 766	1 659	1 997	15 970
2004 hösttermin	8 539	2 771	1 817	1 457	1 859	16 443
2005 hösttermin	8 880	2 834	1 798	1 481	1 963	16 956
2006 hösttermin	8 316	2 531	1 599	1 248	1 862	15 556
2007 hösttermin	6 831	2 078	1 307	1 098	1 405	12 719

Kilde: Källa: Sveriges officiella statistik Statistiska meddelanden, UF 46 SM 0701, UF 46 SM 0601, US 46 SM 0501 Högskoleverket, Statistiska centralbyrån Tabell 5. Antal behöriga förstahandssökande till program, indelat efter SUN-inriktning och ålder, höstterminerna 2003—2007. Table 5. Number of qualified first choice applicants by field and age, autumn term 2003—2007.

3.5 Gennemførelsestid, frafald og frafaldstidspunkt

Angiv i nedenstående skema oplysninger om gennemførelsestid og frafald ud fra følgende punkter:

- Fuldførelsesprocent
- Gennemsnitlig gennemførelsestid
- Antal studerende som gennemfører på normeret tid

Hvis data ikke er tilgængelig, kan de lærerstuderendes baggrund beskrives på baggrund af gennemførte undersøgelser.

Genomströmning

I Propositionen. 2007/08:1 Utgiftsområde 16, s89, kan man läsa:

”Prestationsgraden, dvs. relationen mellan helårsstudenter och avklarade poäng, har varit praktiskt taget oförändrad sedan 1993 då systemet med helårsstudenter och helårsprestationer infördes. Under 2006 klarade studenterna i genomsnitt 83 procent av de poäng de var registrerade för. Däremot varierar prestationsgraden mellan olika utbildningsområden. Utbildningsområdena undervisning, vård och konst har de högsta prestationsgraderna. Den höga prestationsgraden förklaras med att kurserna inom dessa områden ofta ingår i program och att examen behövs för legitimation att utöva t.ex. vissa yrken. Lägst är prestationsgraden inom humaniora där en övervägande del av utbildningarna består av fristående kurser. Inom alla utbildningsområden har män en lägre prestationsgrad än kvinnor.” (Se Figur ”Tabell 7,3 Prestationsgrad” nedan)

Vad gäller området undervisning är genomströmningen stabil runt 90 procent, Vilket tillsammans med vårdutbildningar är de utbildningsområden som har den högsta genomströmningen.

Avhopp

Högskoleverket följde 2007 upp lärarstudenter som antingen avbrutit sin utbildning eller inte varit aktiva på tre terminer. Man fann då att ”En knapp fjärdedel (23 procent) av de studenter som började på den nya lärarutbildningen mellan hösten 2001 och våren 2005 har varken tagit ut examen eller varit registrerade på lärarutbildningen de senaste tre terminerna. De kommer antagligen inte att slutföra utbildningen och ta en lärarexamen. Då man följer upp dem som lämnat lärarutbildningen i universitets- och högskoleregistret samt i registret över pedagogisk personal framkommer att ungefär 4 av 10 har börjat studera på en annan högskoleutbildning, och 2 av 10 har fått arbete som lärare.” (HSV. Statistisk analys 2007/3)

Analysen visar även att 57 procent av de studenter som avbryter sina lärarstudier gör det under första året. Man kan då anta att de avbryter för att de upplever sig ha gjort ett felval. Mycket få avbryter studierna då de har ett fåtal poäng kvar av utbildningen.

4 Læreruddannelsernes struktur og vægtning af fag og faglige elementer

Denne del af studiet er orienteret mod en beskrivelse af læreruddannelsesprogrammernes indholdsmæssige struktur og vægtning af fag og faglige elementer. Den systematik som læreruddannelsesprogrammer anlægger som en skelnen mellem undervisningsfag, fagdidaktik, pædagogiske fag og praktik (de såkaldte fire søjler) vil blive anvendt som systematik for komparationerne.

Analyserne på dette område vil overvejende blive baseret på de beskrivelser af læreruddannelsesprogrammerne der foreligger i form af evalueringer og nationale bidrag til læreruddannelsesforskningen samt studieordninger og eventuelle centrale krav og retningslinjer mv..

4.1 Opsummering af afsnittet

Formuler på baggrund af de oplysninger der præsenteres i dette temas enkelte afsnit en opsummering af de mest centrale nationale trends i relation til læreruddannelsen/(erne)s indhold og uddannelsesstedernes mulighed for decentrale løsninger. Opsummeringen skal pege på de valgte eller mulige løsninger der fokuseres på nationalt.

Forventet omfang: 1 side.

Jfr inledende afsnitt – främst om decentralisering, mål- och resultatstyrning.

4.2 Læreruddannelsens overordnede formål

Angiv i nedenstående skema læreruddannelsens overordnede formål og hvordan formålsbeskrivelsen relaterer sig til læringsudbytte ('learning outcomes' - som formuleret i den nationale og/eller europæiske kvalifikationsramme).

Tabel 8
Læreruddannelses overordnede formål

Niveau	Uddannelsens overordnede formål	Er uddannelsens overordnede formål beskrevet i forhold til learning outcomes	Er learning outcomes relateret til 1st og 2nd cycle-niveauerne (kun hvis ja i forrige kolonne)
Grundskoleniveau (kl.trin 1-9)			
Alment gymnasialt niveau (kl.trin 10-12)			
Erhvervsfagligt niveau (kl.trin 10-12)			

4.3 Läreruddannelsen/(erne)s indholdsmæssige struktur

Beskriv læreruddannelsen/(erne)s indholdsmæssige struktur herunder forhold mellem obligatoriske og ikke obligatoriske fag. Beskrivelsen skal tydeliggøre variationen i de forskellige uddannelsesprogrammer, herunder om der de samme læringsmål på tværs af uddannelsesinstitutioner.

Forventet omfang: ½ side

Besvarelsen skal suppleres af en figur der illustrerer strukturen.

Svensk lärarutbildning är en integrerad del av högre utbildning. Därav följer att de överordnande målen för all högskoleutbildning också gäller lärarutbildning. Vid införandet av de s.k bolognastrukturen (1 juli 2007) nivåindelades all utbildning i tre nivåer. Dessa tre nivåer betecknas grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå och de ska uppfattas som en operationalisering av bolognaprocessens tre cykler.

Lärarexamen är i Sverige inte nivåindelad. Det betyder att studierna till att bli lärare inte är upplagda så att den studerande först inriktas på att ta en examen på grundläggande nivå och därefter en examen på avancerad nivå. Den studerande följer ett integrerat program och de olika kurserna som studeras under de första åren är i huvudsak kurser på grundläggande nivå men studenten kan också ta kurser på avancerad nivå utan att en kandidatexamen erhållits. Lärarexamen är en yrkesexamen vilken erhållas på både grundläggande nivå och avancerad nivå.

För grundläggande högre utbildning har följande mål preciserats (Högskolelagen 1 kap 8-9§):

A. Grundnivå

Utbildning på grundnivå skall utveckla studenternas

- förmåga att göra självständiga och kritiska bedömningar,
- förmåga att självständigt urskilja, formulera och lösa problem, och - beredskap att möta förändringar i arbetslivet.

Inom det område som utbildningen avser skall studenterna, utöver kunskaper och färdigheter, utveckla förmåga att

- söka och värdera kunskap på vetenskaplig nivå.
- följa kunskapsutvecklingen, och
- utbyta kunskaper även med personer utan specialkunskaper inom området. (Lag 2006:173)

B. Avancerad nivå

Utbildningen på avancerad nivå skall väsentligen bygga på de kunskaper som studenterna får inom utbildning på grundnivå eller motsvarande kunskaper. Utbildning på avancerad nivå skall innebära fördjupning av kunskaper, färdigheter och förmågor i förhållande till utbildning på grundnivå och skall, utöver vad som gäller på grundnivå,

- ytterligare utveckla studenternas förmåga att självständigt integrera och använda kunskaper,
- utveckla studenternas förmåga att hantera komplexa företeelser, frågeställningar och situationer, och
- utveckla studenternas förutsättningar för yrkesverksamhet som ställer stora krav på självständighet eller för forsknings- och utvecklingsarbete.

C. Specifikt lärarutbildning

För lärarexamen skall studenten visa sådan kunskap och förmåga som krävs för att förverkliga förskolans, fritidshemmets, förskoleklassens, skolans eller vuxenutbildningens mål samt för att medverka i utvecklingen av respektive verksamhet enligt gällande föreskrifter och riktlinjer.

Kunskap och förståelse

För lärarexamen skall studenten

- visa sådan kunskap i ämnen eller inom ämnesområden som krävs för den verksamhet som utbildningen avser, inbegripet kunskap om ämnets eller ämnesområdets vetenskapliga grund, och om relevanta metoder inom verksamheten samt visa insikt om aktuella forskningsfrågor,
- visa kunskap om lärande och undervisning,
- visa kunskap om läs- och skrivinläringens och matematikens betydelse för barns och elevers kunskapsutveckling, och
- visa kunskap om betydelsen av ett jämställdhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten och vid presentation av ämnesstoffet.

För undervisning och annan pedagogisk verksamhet i förskola, förskoleklass och grundskolans tidigare år skall studenten dessutom

- visa mycket god kunskap i läs- och skrivinläring och i grundläggande matematikinläring.

För undervisning i grundskolan och i gymnasieskolan skall studenten dessutom

- visa mycket god kunskap i att analysera och bedöma elevers kunskapsutveckling samt godkunskap i betygssättning.

Färdighet och förmåga

För lärarexamen skall studenten

- visa förmåga att omsätta kunskaper i ämnen eller inom ämnesområden och om lärande och undervisning som krävs för den verksamhet som utbildningen avser så att alla barn och elever lär och utvecklas,
- visa förmåga att förmedla och förankra samhällets och demokratins värdegrund,
- visa förmåga att förmedla, förankra och tillämpa gällande regelverk som syftar till att förebygga och motverka diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever,
- visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och annan pedagogisk verksamhet och delta i ledningen av denna,
- visa förmåga att analysera, bedöma, dokumentera och värdera elevers lärande och utveckling i förhållande till verksamhetens mål samt informera och samarbeta med föräldrar och vårdnadshavare,
- visa förmåga att använda informationsteknik i den pedagogiska verksamheten och inse betydelsen av olika mediers roll för denna, och
- visa förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över både egna och andras erfarenheter och relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom ämnen eller ämnesområden.

För lärarexamen på avancerad nivå omfattande 240, 270, 300 eller 330 högskolepoäng skall studenten dessutom

- visa fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över både egna och andras erfarenheter och relevanta forskningsresultat.

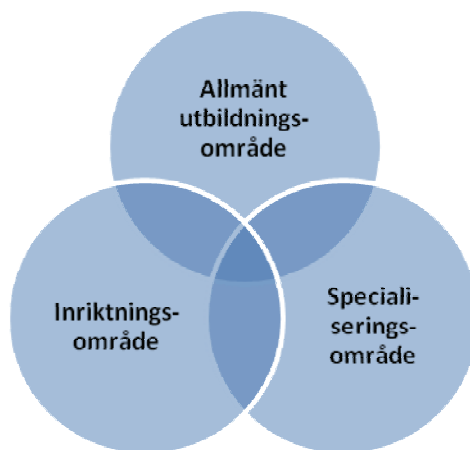
Värderingsförmåga och förhållningssätt

För lärarexamen skall studenten

- visa självkännet och empatisk förmåga,
- visa förmåga att i det pedagogiska arbetet göra bedömningar utifrån relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna,
- visa förmåga till ett professionellt förhållningssätt gentemot barn, elever och deras vårdnadshavare, och
- visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och utveckla sin kompetens i det pedagogiska arbetet.

4.3 Lärarutbildningens innehållsliga struktur

Den innehållsliga strukturen på lärarutbildningarna kom att ändras väsentligt genom införandet av reformen år 2000. Den nya utbildningen fick en grundstruktur bestående av ter olika studieområden:

Det allmänna utbildningsområdet angavs till tre terminers studium (90 HP). Detta område skulle utgöras "av det som skall forma de gemensamma kompetenserna för samtliga lärare – oavsett inriktning (dvs. val av ämnen/ämnesområden, åldersinriktning) eller specialisering" (Att lära och leda – en lärarutbildning för samverkan och utveckling, Statens offentliga utredningar, SOU 1999:63 sidan 126). Området uppdelades i två delar vilka betecknades "centrala kunskapsområden" och "tvärvetenskapliga ämnesstudier" i vilka är integrerat 15 HP verksamhetsförlagd utbildning

Inriktningsområdet ska omfatta minst 60 HP varav minst 15 HP ska utgöras av verksamhetsförlagd utbildning. Dessa studier kan utgöras av nya och/eller traditionella skolämnena, av nya och/eller traditionella universitetsämnena, av tvärvetenskapliga och/eller tematiska studier samt kompetensområdena.

Specialiseringsområdet ska omfatta minst 30 HP och kan utgöra en fördjupning eller breddning av tidigare studier men kan också ge perspektiv på redan inhämtade kunskaper.

Under studierna ska också den studerande genomföra ett examensarbete om minst 15 HP.

Valfriheten är stor för de studerande. Det finns exempel på att studenter väljer att profilera sig på ett sådant sätt att de får problem vad gäller att bli anställd på en skola som lärare. Det finns också mycket som tyder på att de flesta studerande gör ganska traditionella val av profil. En registerstudie som genomförts av de lärarfackliga organisationerna uppges påvisa 397 olika examensvarianter (<http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?a=617007>). Innehållsligt har dock några krav rest under senare år i akt och mening att säkerställa att samtliga de blivande lärarna för de mindre barnen har en särskild kompetens rörande barns initiala läs-, skriv- och matematikinlärning. För de som inriktas på undervisning av de äldre barnen betonas på motsvarande sätt bedömnings- och betygssättningskompetens.

Den underliggande premissen för detta avsnitt är värt att belysa något. Det finns en förgivettagen nationell likhet, det finns ett antagande om att lärarutbildning är en och samma sak på alla platser i Sverige där lärare utbildas. Så är inte fallet. Några aspekter av utbildningen regleras centralt men utformningen är mycket lokal varför variationsbredden kan vara mycket stor inom landet. Det är dessutom så att det faktiskt återstår att utforska i vilken grad likhet föreligger och på vilket sätt. Det tycks exv som om samma litteratur används på kurser som rubriceras olika vilket indikerar att det finns en begreppslig yta och ett innehåll som inte kan tas för givet vara sammanbundet på samma sätt på varje lärosäte – i grund och botten är det oklart om det föreligger en sådan transparens som bolognamverket antas förmedla.

4.4 Undervisningsfagenes (linjefag) omfang, placering og indhold

Beskriv de overordnede rammer for undervisningsfagene i forhold til følgende:

- Det samlede antal ECTS-point for undervisningsfagene
- Antal undervisningsfag de studerende (minimum og maksimum) skal vælge
- Graden af valgfrihed (er der f.eks. undervisningsfag der er obligatoriske)
- Krav til specialisering

Forventet omfang: 1 side

Beskriv herefter undervisningsfagenes placering og indhold i forhold til følgende:

- Hvor er fagene placeret på uddannelsen?
- Er undervisningsfagene integreret i eller adskilt fra undervisning i fagdidaktik og/eller de pædagogiske fag?
- Beskriv målene for læringsudbytte (learning outcomes) for undervisningsfagene

Forventet omfang: 1 side

Som ovan angetts preciseras inte någon särskild studietid i undervisningsämnen. Istället anges att för att kunna erhålla examen måste den studerande läst en eller flera inriktningar om minst 60 HP samt minst en specialisering om 30 HP utöver det allmänna utbildningsområdet om 90 HP. I praktiken innebär detta dock att en studerande som vill bli lärare på gymnasieskolan i normalfallet läser minst 90 HP vardera i två undervisningsämnen. För att få ihop detta inom ramen av en utbildningstid om 4,5 år (270 HP är minimikravet för lärare i grundskolans senare år och gymnasieskolan) studeras vanligen 30 HP i ämnet som en specialisering. För den studerande som inriktar sig på undervisning i gymnasieskolan i samhällskunskap eller modersmål stipuleras 120 HP som minsta studium. För undervisning i grundskolans senare år och gymnasieskolan föreligger inget krav om att vissa ämnen eller ämneskombinationer ska studeras. Den studerande väljer själv sin inriktning. Dock skall som ovan angetts studierna leda fram till att sådana kompetenser utvecklas vilka krävs för erhållande av examen. Det finns ett särskilt sådant krav på dessa lärarkategorier rörande dess förmåga att analysera och bedöma elevers kunskapsutveckling samt att dess betygssättning.

För undervisning i grundskolans tidigare år krävs studier om minst 3,5 år (210 HP). Inga särskilda ämnen krävs, enbart att studierna leder fram till de kompetenser som anges i examensbeskrivningen. Där är grundläggande läs-, skriv- och matematikinläring särskilt artikulerat och kan därmed sägas utgöra en specialisering.

Den svenska lärarutbildningen föranstaltar ingen särskild studiegång. I de flesta fall inleds studierna med en första del av det allmänna utbildningsområdet och vanligen avslutas studietiden med samma studieområde men det finns inget som reglerar denna ordning. Av den långt gångna valfrihetens för studenterna inklusive dess möjlighet till sekventiella val föreligger ingen styrning av när en viss inriktning ska studeras i förhållande till andra inriktningar.

Konstruktionen av studiestrukturen i tre olika studieområden syftar bland annat till att framtinga en integration ämnesstudier och ämnesdidaktik. Några kvantifierbara uppgifter finns dock inte på detta. Den senaste utvärderingen av lärarutbildningen indikerar dock att integrationen inte alltid är genomförd fullt ut (se *Uppföljande utvärdering av lärarutbildningen*, Rapport 2008:8 R, Högskoleverket, s 12 och s 40).

Målsättningar preciseras inte på nationellt plan för respektive undervisningsämne. En utgångspunkt som tas för givet är att varje lärosäte planerar studierna i ett undervisningsämne med utgångspunkt i de kursplaner som finns fastställda för ämnesundervisning/motsvarande inom respektive skolform.

4.5 Fagdidaktikkens omfang, placering og indhold

Angiv i nedenstående skema fagdidaktikkens omfang i forhold til antal ECTS-point.

Beskriv herefter fagdidaktikkens placering og indhold i forhold til følgende:

- Hvor er undervisningen i fagdidaktik placeret på uddannelsen?
- Er de fagdidaktiske fag integreret i undervisning af undervisningsfagene og/eller de pædagogiske fag, fx i form af et særskilt samarbejdsforløb?
- Beskriv målene for læringsudbytte (learning outcomes) for undervisningen i fagdidaktik

Forventet omfang: 1 side

Som ovan angetts föreligger ingen nationell kvantifierbar reglering av detta område. Med hänvisning till utbildningens höga grad av decentralisering kan inga uppgifter lämnas rörande detta. Det är upp till det enskilda lärosätet att fastställa form och funktion för de ämnesdidaktiska studierna. Utvärderingen av lärarutbildningen 2008 pekar på att integrationen av ämne och ämnesdidaktik behöver integreras bättre i den svenska lärarutbildningen.

4.6 De pædagogiske fags omfang, placering og indhold

Angiv i nedenstående skema antal ECTS-point for hvert af de pædagogiske fag.

Beskriv herefter de pædagogiske fags placering og indhold i forhold til følgende:

- Hvor er fagene placeret på uddannelsen?
- Er de pædagogiske fag integreret i eller adskilt fra undervisning i fagdidaktik og/eller undervisningsfagene, fx i form af et særskilt samarbejdsforløb?
- Beskriv målene for læringsudbytte (learning outcomes) for de pædagogiske fag

Forventet omfang: 1 side

Som ovan angetts föreligger ingen nationell kvantifierbar reglering av detta område. Det föreligger inget krav på studier i pedagogik för den som vill bli lärare. Det allmänna utbildningsområdet kan sägas innehålla en hel del studier för vilka pedagogikämnet är relevant och det kan förekomma att dessa studier innehåller disciplinen pedagogik.

4.7 Andre fællesfag

Angiv i nedenstående skema antal ECTS-point for hvert af de fælles/obligatoriske fag.

Beskriv herefter de andre fællesfags placering og indhold i forhold til følgende:

- Hvor er fagene placeret på uddannelsen?
- Beskriv målene for læringsudbytte (learning outcomes) for de andre fællesfag

Forventet omfang: 1 side.

Man kan notera att den svenska lärarutbildningens allmänna utbildningsområde innehåller två delområden vilka betecknas som "centrala kunskapsområden" samt "tvärvetenskapliga ämnesstudier". Efter den första utvärderingen av lärarutbildningen vilken publicerades under våren 2005 fokuserades de tvärvetenskapliga ämnesstudierna i en professionsstödande riktning och krav ställdes på att för lärare centrala kunskapsområden skulle obligatorieläggas (se *Utvärdering av den nya lärarutbildningen vid svenska universitet och högskolor. Del 1: Reformuppföljning och kvalitetsbedömning*, Rapport 2005:17 R, Högskoleverket, passim).

4.8 Praktikkens omfang, organisering og indhold

Angiv i nedenstående tabel praktikkens omfang:

Tabel 9
Praktikkens omfang

Antal ECTS for den samlede praktikperiode	30 HP
Antal uger for den samlede praktikperiode	20 uger
Er der krav til antallet/omfanget af konfrontationstimer? Hvis ja skriv antallet.	Nej

Beskriv herefter praktikkens placering og indhold i forhold til følgende:

- Hvor er praktikken placeret på uddannelsen?
- Sker der en faglig bedømmelse af den studerendes præstation i praktikken?
- Hvad er kravene til praktikstedet?
- Beskriv målene for læringsudbytte (learning outcomes) for praktikken

Forventet omfang: 1 side

Alla studerande på lärarprogram genomför verksamhetsförlagd utbildning VFU). Till sitt omfång utgör VFUn minst 15 HP per inriktning om 90 ETCS samt minst 15 HP av det allmänna utbildningsområdet. Övergången från att "ha praktik" till att "delta i verksamhetsförlagd utbildning" innebar en perspektivförskjutning i den meningen att teori och praktik bands samman tydligare men också en ökad tonvikt skolans roll i lärarutbildningen. De som hade varit "handledare" till lärarstudenterna under deras "praktik" blev nu deras "lokala lärarutbildare" (andra begrepp förekommer också) under den "verksamhetsförlagda utbildningen".

De decentraliserade modell efter vilken lärarutbildningen bedrivs innebär också att VFUn kan organiseras mycket olika. Det förekommer att lärarstudenter under nästan hela sin studietid är i skolan en dag i veckan och det förekommer också att lärarstudenter gör nästan all sin VFU samlad vid ett tillfälle i slutet av sin utbildning. Det vanligaste tycks vara att den studerande genomför sin VFU under 2-4 perioder och att den samlade tiden motsvarar 20 veckor.

Några minimikrav på hur många timmar en lärarstudent skall fullgöra bestående av egen undervisning i ett konkret klassrum finns inte. Det som styr är dels några volymkrav på vistelse i skolan uttrycks i antal HP per valt inriktningsområde, dels examensbeskrivningens fastställande av vilka kompetenser som de studerande skall utveckla.

Betygssättning av en lärarstudents prestationer i den verksamhetsförlagda utbildningen utförs i normalfallet av lärarutbildaren vid universitet eller högskola som en del i dess myndighetsutövning. I allt högre grad förefaller utvecklingen gå i riktning mot att den lokala lärarutbildaren lämnar bedömningsunderlag eller rekommendationer till berörd universitetslärare. Relationen mellan skolan och lärarutbildningen är i ett formellt hänseende klar och entydig men utvecklingen hän mot ett fördjupat nyttjande av skolans kompetens i lärarutbildningen kan antas leda till att relationen mellan dessa parter kan komma att omförhandlas vad avser ansvar och skyldigheter.

Målsättningarna för den verksamhetsförlagda utbildningen står att finna i examensbeskrivningen, dock inte som särskilda delar utan integrerade bland de kompetenser som där beskrivs.

4.9 Kobling mellem teori og praksis

Beskriv og vurder koblingen mellem de teoretiske fag (undervisningsfagene, fagdidaktikken og de pædagogiske fag) og praktikken. Stilles der fx krav om at forberedelse, gennemførelse og efterbehandling af praktikken sker i samarbejde med de pædagogiske fagområder og de relevante undervisningsfag.

Forventet omfang: 1 side

Beskriv endvidere relationen mellem teorilærere (undervisningsfag, fagdidaktik og pædagogiske fag) og praktiklærere, fx graden af samarbejde mellem de to lærergrupper.

Forventet omfang: 1 side

Kopplingen mellan teori och praxis utgör i många avseende en fundamental problematik inom varje lärarutbildning. Omvänt kan man anta att lärandepotentialen i en medvetet genomförd gestaltning av relationen mellan teori och praxis i ett utbildningsprogram är mycket stor. Själva distinktionen är dock föremål för en lång rad olikartade förståelser. En utgångspunkt i detta avseende gestaltas dels i den nuvarande lärarutbildningens strukturella indelning (allmänt utbildningsområde, inriktningsområde och specialiseringsområde), dels i ersättandet av praktik inom lärarutbildningen till förmån för verksamhetsförlagd utbildning. Båda dessa grepp syftar till att undvika och överbrygga ett särskiljande av ämnesstudier som teori och de skolförlagda delarna som praktik. Istället tänks att varje praktik kan avtvingas en teori liksom belysas av teoretiska perspektiv samt att teori i studiehänseende också har en praktik (eller flera).

Sambandet mellan ämnesstudier, studier i ämnesdidaktik och pedagogik och den verksamhetsförlagda utbildningen gestaltas lokalt varför inget kan sägas om dess organisering på nationell nivå. I detta avseende är dock några aspekter av den nuvarande lärarutbildningen centrala. För det första så skriver alla studerande ett examensarbete omfattande minst 15 HP vilket skall, förutom att ge insikt i forskningsprocessen och det vetenskapliga hantverket, sammanbinda studier av skilda slag med verksamheten i skolan. Examensarbetet tänks med andra ord ha en viktig funktion i sammanbindandet av teori och praxis. För det andra bör det noteras att verksamhetsförlagd utbildningen genomförs inom varje inriktning. Det betyder att när den studerande bedriver studier i ett kommande undervisningsämne så genomförs i direkt anslutning till dessa också VFU. Den studerande ges då särskilda möjligheter att både ta med sig professionsspecifika frågeställningar ut i skolan för ett prövande bearbetande och in från skolan till analys och betraktande i sina studier. För det tredje spelar här det allmänna utbildningsområdet (AUO) en viktig roll. Detta område är ofta förlagt till lärarstudiernas inledning, mitt och slut. AUO Å ena sidan skall AUO utgöra ett studieområde lika för alla studerande. Det ska innehålla ett stoff av sådan generell grad att det är av betydelse för alla lärarkategorier. Dessa studieområden bör samtidigt studeras i relativt homogena grupper så att studierna blir relevanta för respektive lärarkategori. Detta är en omstridd fråga och ibland formuleras den som att AUO ska färga inriktningarna. Å andra formuleras det som att inriktningsstudierna ska färga studiet i AUO. I båda fallen förefaller intentionen vara integration av professionsperspektiv och andra studier om än med något skiljaktig balans.

Någon nationell reglering av samarbetet mellan olika typer av lärare inom lärarutbildningen förekommer inte. Stor variation förekommer även i detta avseende. En central aspekt är dock att examinationen av den verksamhetsförlagda utbildningen ofta uppfattas som en myndighetsutövning. Detta förhållande tas ofta till utgångspunkt för hur samarbetet mellan lärare anställd av högskolan och lärare anställda i skolan formas.

5 Beskæftigelsesforhold

Denne del af studiet er orienteret mod dimittendernes beskæftigelsesforhold (employment), herunder udbud og efterspørgsel af lærere og lærernes ansættelsesmuligheder og lønforhold.

Analyserne og komparationerne på dette område vil basere sig på tilgængelige kvantitative data i hvert af de nordiske lande, det vil sige tal fra nationale statistikagenturer, ressource-regnskaber eller lignende.

5.1 Opsummering af afsnittet

Formuler på baggrund af de oplysninger der præsenteres i dette temas enkelte afsnit en opsummering af de mest centrale nationale trends i relation til læreruddannelsen/(erne) og dimittendernes arbejdsmarked. Opsummeringen skal pege på de valgte eller mulige løsninger der fokuseres på nationalt.

Forventet omfang: 1 side

Liksom den svenska högskolan har decentraliserats sedan 1990-talet har också organisationen av den svenska skolan. Skolan var tidigare en statlig angelägenhet men den är numera överförd till kommunerna.

Därutöver har skolan förändrats utifrån tre andra förhållanden, införande av skolpeng och friskolor samt övergivandet av skolområdesprincipen. Skolpengen är egentligen en budgetteknisk fråga men med stor betydelse. I princip kan man säga att skolans budgetsystem övergick från att man bekostade drift av skolor till att den som anordnar utbildning får ett fastställt belopp per elev som utbildas. Med ett sådant system blev det också möjligt att införa nya aktörer, nya utbildningsanordnare och idag är så kallade friskolor ett tydligt inslag i utbildningssystemet. Enligt Friskolornas riskförbund går ca 9 % av eleverna i grundskolan i en friskola. För gymnasieskolan gäller ca 17 %

(http://www.friskola.se/Om_friskolor_Friskolorna_i_siffror_DXNI-25907.aspx). En konsekvens av systemet är att principen om att man ska gå i den skola som ligger närmast elevens bostad övergavs. Idag konkurrerar de kommunala skolorna inte bara med friskolorna utan också med varandra. Situationen kännetecknas i många fall av mycket hård konkurrens då antalet elever sjunker och antalet utbildningsaktörer ökar.

De här omställningarna av den svenska skolan har direkt inverkan på lärarnas anställnings- och arbetsförhållanden. Lärares löner fastställs i avtal mellan arbetsmarknadens parter såväl nationellt som lokalt. Lönerna är alltså inte centralt reglerade, inte heller antalet undervisningstimmar. Det är dessutom så att lönekonstruktionen har övergått till att byggas på individuell basis utifrån lokalt utvecklade lönekriterier. Införandet av friskolor och konkurrens även mellan kommunala skolor innebar kan antas ha betytt att anställningsvillkor för lärare har fått en ökad differentiering.

5.2 Udbud og efterspørgsel af lærere

*Angiv i nedenstående skema antallet af dimittender pr. år samt beskæftigelsesgraden for dimittender i lærerprofessionen pr. årgang:
Komparativt studie af de nordiske læreruddannelser*

Beskriv og vurder endvidere arbejdsløsheden blandt lærere i perioden 2003-2007. Beskriv og vurder herefter udviklingen i efterspørgslen efter lærere. Inddrag gerne prognoser og undersøgelser mv.

Forventet omfang: 1 side

Tabel 10

Antal examina	2003/2004	2004/2005	2005/2006
undervisning	7 811	8 520	8 663

Kilde: *Utbildningsstatistik årsbok 2008*

Tabell 15.9 Uttagna examensbevis i högskolans grundutbildning läsåren 1996/97--2005/06.

Fördelade efter område, examensgrupp och kön

15.9 Number of degrees by field type of degree and sex

Tabel 11

	Antal uttagna examina per läsår					Förändring
	1989/90	1994/95	1999/2000	2005/2006	2006/2007	05/06-06/07
Lärarexamen	6173	8032	6431	8652	8881	3 %
Totalt samtliga examensgrupper	30 112	34 271	40 109	59 130	57 979	-2 %

Kilde: *Rapport 2008:3, Högskoleverket, Färre examina vid universitet och högskolor*

Tabel 12

Arbetets överensstämmelse med utbildningen i mars, tre år efter avslutad utbildning, bland högskoleexaminerade efter utbildningens inriktning, kön, grad av överensstämmelse och tid

			2004	2006
undervisning	män	helt/till största delen	1 087	1 172
		till viss del	151	166
		inte alls	72	113
	kvinnor	helt/till största delen	3 982	4 915
		till viss del	355	805
		inte alls	195	218
totalt	helt/till största delen	helt/till största delen	5 069	6 087
		till viss del	506	971
		inte alls	267	331
	utbildningen ej inriktad mot något område	ej svar	6	3
		ej svar	5	22
		ej svar	12	0
utbildningen ej inriktad mot något område	ej svar	21	95	
	ej svar	18	3	
	ej svar	26	117	

Kilde: *SCB's utbildningsdatabas*

5.3 Beskæftigelses- og ansættelsesforhold

5.3.1 Anstillingsformer

Någon detaljerad statistik av det slag som efterfrågas här kan dessvärre inte levereras. Av den rapport från Statskontoret som nedan redovisas statistik rörande "samtliga lärare" och "tillsvidare anställda lärare". Den förra kategorin uppgår till 144965 heltidsekvivalenter och den senare till 120353. Av detta tycks man kunna dra slutsatsen att ca 83 % av alla lärare i skolan har en fast anställning. Lärarna i förskoleklassen är till 88.6 % tillsvidare anställda beräkningar utifrån dessa uppgifter medan endast 79.4 % av lärarna i gymnasieskolan har tillsvidare anställning (för grundskolan gäller 84.5 %). (Statskontoret 2007: 8 sid 24)

Statens skolverk anger i sina *Beskrivande data 2007* att lärare inom gymnasieskolan hade en genomsnittlig tjänstgöringsgrad om 83 %. Motsvarande siffra var för grundskolan 86.5 % (*Beskrivande data 2007*, Skolverkets rapport 302, 2007, s40, 68)

5.3.2 Lärares arbetstid

I Sverige är inte undervisningstiden inte statligt reglerad utan fastställs i avtal mellan arbetsmarknadens parter. Utgångspunkten i avtal är en modell där en genomsnittlig årsarbetstid om 1767 timmar (kan variera pga. den enskildes ålder eftersom det har betydelse för semestertiden och hur helger infaller under aktuellt år). Av årsarbetstiden är 1360 timmar den reglerade arbetstiden vilken ska fördelas på 194 dagar. Då lärare inte kan undervisa på annan tid än terminstid så förläggs deras arbetstid ojämnt över året och man räknar med 45.5 timmar per vecka under terminstid. Av den reglerade arbetstiden ska läraren ha rätt till 104 timmars kompetensutveckling. Ett exempel på hur ett fackförbund informerar om arbetstiderna kan återfinnas på: <http://www.lararforbundet.se/web/utbildning/uppslag.nsf>

Man kan notera att förhållandena på den svenska arbetsmarknaden uppenbarligen är ovanliga i detta avseende (endast England, Schweiz och Sverige tycks sakna central reglering av lärares arbetstid). Att inga nationella uppgifter finns tillgängliga syns i *Education at a Glance* på det sättet att när lärares årsarbetstid ska redovisas så saknas information från Sverige (se exv *Education at a Glance 2007*, s404ff).

5.3.3 Kvarstannandetid i yrket

En av de lärarfackliga organisationerna, *Lärarnas riksförbund*, lät Statistiska centralbyrån (SCB) år 2004 undersöka hur många lärare som lämnat yrket. Dessvärre tycks inte rapporten finna tillgänglig på nätet men väl en facklig kommentar till en förnyad undersökning 2008 (inte heller den huvudrapporten tycks vara tillgänglig). Enligt en artikel i *Skolvärlden* (utgivare är Lärarnas riksförbund) arbetar inte längre var fjärde lärare som lärare. Enligt uppgift finns det 151000 personer med lärarutbildning och av dessa arbetar 36000 inte som lärare. Vanligast är avhoppet bland yrkeslärarna vilket inte är särskilt förvånande då de per definition har tillgång till två arbetsmarknader. Minst vanligt med avhopp är det bland lärarna i grundskolans tidigare år (förskollärare är ej med i studien, ej heller fritidspedagoger). Män hoppas av läraryrket i högre grad än kvinnor. Huruvida det är vanligare bland yngre lärare tycks vara svårt att svara på dock redovisats att det finns 23200 personer med lärarutbildning i åldern 25-44 år och av dem arbetar 6200 inte längre som lärare. Bilden kompliceras ytterligare av det faktum att ca 5000 personer med lärarutbildning har övergått till att arbeta som verksamhetschefer, till exempel som rektor. Studien kommenteras på <http://www.skolvarden.se/Article.jsp?article=2214>

År 2004 hade dock 40% av de verksamma lärarna övervägt att lämna undervisningen pga av dålig lön och den psykosociala arbetsmiljön.

(<http://www.newsdesk.se/pressroom/scb/pressrelease/view/56795>)

5.4 Lærerstudenternes valg af undervisningsfag (linjefag)

Beskriv for perioden 2003-2007 de studerendes valg af linjefag, herunder sammenhængen mellem de lærerstudenternes valg af undervisningsfag og skolernes behov for lærere inden for de forskellige fag.

Beskrivelsen kan udover data om de studerendes valg af undervisningsfag fx tage udgangspunkt i andelen af lærere som underviser i deres linjefag og/eller hvor stor en del af undervisningen der varetages af lærere med linjefag i det pågældende fag.

Forventet omfang: 1 side

De studerende registreres ikke på et sådant sätt att det är enkelt att beskriva dess val av studieinriktning. Av tabellen nedan kan dock de huvudsakliga val av studieinriktningar som de studerande gör identifieras.

Tabel 13

Val av inriktning på utbildning	Antalet studerande läsåret 03/04 (nybörjare)	Antalet studerande läsåret 05/06 (nybörjare)	Antalet studerande läsåret 06/07 (nybörjare)
Grundskolans tidigare år	5023	5294	5603
-därav förskola och förskoleklass	4189	4550	4805
Grundskolans senare år och gymnasiet	5424	5840	5056
Övriga inriktningar	450	419	1492

Kilde: Källa: Tabell: Nybörjare på lärarutbildningsprogram, Högskoleverket årsrapport 2006:26 R, s31, årsrapport 2007:33 R s19, årsrapport 2008:19 R s19

Studier av situationen i skolan vad gäller hur stor del av lärarkåren som har en pedagogisk högskoleexamen visar att andelen med sådan examen bland de anställda varierar stort. Schematiskt kan förhållandet framställas på följande sätt:

Tabel 14

Andel (%) lärare/personal med pedagogisk högskoleexamen beräknat i heltidstjänster (2006)

	Kommunal skola	Friskola
Förskoleklass	85	65
Grundskola	86	65
Gymnasieskola	76	51

Källa: Skolverkets lägesbedömning 2007, Rapport 303/2007, s167

Statskontoret har i en rapport mer i detalj studerat frågan om vilken utbildning de har som undervisar i olika skolformer. Utöver att belysa om den anställda har lärarexamen har de ställt sig frågan om det är en examen avseende den skolform i vilken respektive lärare är anställd, om skillnaderna är regionalt förankrade osv. Så här sammanfattas rapporten i detta avseende:

Kartläggningen visar att andelen lärare som inte har utbildning för den undervisning de bedriver varierar i ett antal dimensioner. Genomgående är andelen lärare med föreskriven utbildning högre bland tillsvidareanställda än bland visstidsanställda lärare. De visstidsanställda är dock så pass få att resultaten inte blir dramatiskt annorlunda om man ser till samtliga lärare.

Variationerna mellan skolformer är betydande. I förskoleklassen har nio av tio lärare en examen med inriktning mot skolformen, medan endast en av fyra lärare i gymnasieskolan har det. I särvtux och sfi har endast två av fem lärare någon form av lärarexamen. Andelen lärare som har lärarexamen som inte är avsedd för aktuell skolform och årskurs är högst i särskolan och specialskolan.

Andelen lärare som har föreskriven utbildning i form av lärarexamen för skolformen och årskursen samt tillräcklig utbildning i undervisningsämnet är högre i grundskolan än i gymnasieskolan och högre i de tidigare än i de senare åren i grundskolan. Mönstret är detsamma när det gäller andelen lärare med någon form av lärarexamen.

Även när det gäller utbildning i undervisningsämnet är andelen lärare som uppfyller kraven lägre i gymnasieskolan än i grundskolan. Däremot är det relativt sett något fler lärare i grundskolans senare årskurser än i de tidigare som har tillräcklig utbildning i undervisningsämnet

Andelen lärare med föreskriven utbildning är högre i offentliga än i fristående skolor. Detsamma gäller andelen med lärarexamen, samt i grundskolan även andelen med utbildning i undervisningsämnet. I gymnasieskolan däremot är andelen lärare med utbildning i undervisningsämnet något högre i fristående skolor.

Variationerna är förhållandevis stora mellan olika ämnen. I både grund- och gymnasieskolan är andelen lärare med föreskriven lärarutbildning högre än genomsnittet i svenska och samhällsorienterande ämnen och lägre än genomsnittet i praktisk-estetiska ämnen. Idrott ligger under genomsnittet i grundskolan men över genomsnittet i gymnasieskolan. Ämnesgruppen moderna språk utom engelska har en låg andel lärare med föreskriven utbildning, men variationerna mellan ämnena inom gruppen är förhållandevis stora.

I gymnasieskolans yrkesämnen är andelen lärare med föreskriven utbildning relativt låg. Det gäller även andelen med lärarexamen. Framför allt är det dock andelen med utbildning i undervisningsämnet som är lägre än i övriga ämnen. Många yrkeslärare har dock fått sin ämneskompetens genom arbetslivserfarenhet inom den aktuella branschen. Omkring fyra av sju yrkeslärare har både lärarexamen och ämneskunskaper i form av antingen motsvarande två terminers högskoleutbildning eller fyra års ämnesrelevant arbetslivserfarenhet.

I grundskolan är en majoritet av lärarna kvinnor. I gymnasieskolan däremot är könsfördelningen förhållandevis jämn totalt sett. Variationerna mellan olika ämnen i gymnasieskolan är dock förhållandevis stora – i vissa av ämnena är de kvinnliga lärarna i majoritet och i vissa de manliga. Generellt sett har kvinnorna i högre utsträckning än männen föreskriven utbildning. Det gäller dock inte i alla lärarkategorier. Det finns en tendens till att det underrepresenterade könet i olika lärarkategorier i lägre utsträckning har föreskriven utbildning.

När det gäller skillnader mellan län och kommuntyper är variationerna i statistiken förhållandevis små och det svårt att se något mönster i de variationer som finns. (*Lärares utbildning och undervisning i skolan – kartläggning och analys*, Statskontoret 2007:8)

Riksrevisionen har också undersökt frågan och sammanfattade redan år 2005 de senaste årens utveckling på följande sätt:

I början av 1990-talet kommunaliserades skolan och statens kompetenskrav för lärare förändrades. De detaljerade behörighetsreglerna för olika lärarkategorier togs bort och i stället infördes en generell reglering av lärarnas formella kompetens. Riksdagen beslutade 1990 att undervisningen skulle skötas av lärare med lärarutbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak ska bedriva. Tidsbegränsad anställning av lärare utan lärarutbildning kunde undantagsvis få förekomma om det var brist på lärare med rätt utbildning. I mer sällsynta fall skulle lärare utan lärarexamen även kunna tillsvidareanställas, men detta krävde enligt riksdagen särskilda skäl. Sedan dess har andelen lärare utan lärarexamen ökat kraftigt. Var fjärde lärare saknar lärarexamen och mer än hälften av dessa är tillsvidareanställda. Dessutom är det vanligt att lärare med lärarexamen undervisar i ämnen eller för åldrar de saknar utbildning för. I grundskolans senare år saknar var tredje lärare i svenska, engelska och matematik lärarexamen inriktad mot dessa ämnen. När undervisning bedrivs av lärare utan rätt utbildning kan det innebära problem i flera avseenden. För det första riskerar undervisningens kvalitet och därmed också elevernas resultat att försämrats. För det andra äventyras skollagens grundlägg-

gande målsättning att utbildningen i skolan ska vara likvärdig var i landet den än anordnas. För det tredje finns en risk att riksdagens och regeringens intentioner inte får genomslag i verksamheten. Statens styrning av skolan riktar sig nämligen i stor utsträckning direkt till lärarkåren. För att denna styrning ska fungera krävs att lärarna har nödvändiga kunskaper om läroplaner och kursplaner samt den pedagogiska kompetensen att tolka och tillämpa dessa dokument. (*Rätt utbildning för undervisningen. Statens insatser för lärarkompetens, Riksrevisionen rapport 2005:19 s55*)

5.5 Lønforhold

Beskriv og vurder lærernes nuværende lønforhold.

Beskrivelsen kan udover relevante nationale data og undersøgelser inddrage analyserne i OECD-rapporten "Teachers Matter" (OECD 2005, kap. 3.3.2: Salaries)

Forventet omfang: ½ side

Som ovan beskrivits vad gäller lärares arbetstid så fastställs lärares löner inte centralt utan genom avtal mellan arbetsmarknadens parter såväl nationellt som lokalt. Det faktiska utfallet tycks dock gå att extrahera ur annan statistik och ur *Education at a Glance 2007* Kan följande bild ges:

Land	Del av utbildningssystemet					
	Primary Education		Lower Secondary Education		Upper Secondary Education	
	Salary after 15 years of experience/minimum training*	Ratio of salary after 15 years of experience to GDP per capita	Salary after 15 years of experience/minimum training*	Ratio of salary after 15 years of experience to GDP per capita	Salary after 15 years of experience/minimum training*	Ratio of salary after 15 years of experience to GDP per capita
Dk	34164	1.14	34164	1.14	41594	1.39
Fi	28453	1.05	33504	1.23	38057	1.40
Is	23965	0.75	23965	0.75	28066	0.88
No	30781	0.74	30781	0.74	33169	0.80
SE	27044	0.96	27731	0.98	29947	1.06
OECD average	33015	1.28	35403	1.30	37964	1.41
EUR 19 average	33155	1.19	35276	1.25	38307	1.36

*in equivalent EUR converted using PPPs

Källa. Education at a Glance 2007, Table X2.6c: Teachers salaries (2005)

Dessvärre har jag inte haft möjlighet att granska 2008 års upplaga av *Education at a Glance*. Dock kan man notera följande passus i den kommentar rörande svenska förhållanden som offentliggjordes 9 sept:

Compared with Nordic neighbours salaries are lower in Sweden and the pay scale is typically also less steep in comparison to the OECD. For example, the starting salary of a lower secondary school teacher is USD 26 639 in Sweden, compared with USD 30 793 in Finland, USD 31 256 in Norway and USD 35 368 in Denmark (Table D3.1).

(OECD Briefing Note For Sweden <http://www.oecd.org/dataoecd/32/27/41277893.pdf>)

Komparativt studie af de nordiske læreruddannelser

5.6 Læreruddannelsens status i samfundet

Beskriv og vurder læreruddannelsen/(erne)s status i samfundet med udgangspunkt i besvarelsen af de tidligere afsnit som fx rekruttering, lønforhold og beskæftigelses- og ansættelsesforhold.

Forventet omfang: 1 side

Læreruddannelsens status i samfundet kan beskrives på olika sätt givet skiljaktiga utgångspunkter. I detta avsnitt har uppgifter om läraryrket getts. Dessa kan tolkas som indikatorer på lärarens status och man kan om man vill göra antagandet att lärarens status är detsamma som lärarutbildningarnas status. Frågan är dock långt mer komplex. Utrymme gives icke här för en allsidigt och djupgående behandling av frågan varför här endast görs några korta konstaterande. Inledningsvis – vad är status, hur definierar vi det och hur mäter vi det? Då vi inte avgjort denna fråga kan sannolikt bara några tentativa resonemang föras.

Lärarnas löner kan indikera att yrket har en relativt sin utbildning låg status. Med utgångspunkt i *Statistiska centralbyråns* lönestatistik har följande tabell uppställts:

Tabel 15

Yrke	Lön
Jurist	38900
Civilekonom	36600
Civilingenjör	36300
Sjuksköterskor med särskild kompetens	27900
Sjuksköterskor	25600
Gymnasielärare	25400
Grundskollärare	24000

Kilde: Avser 2007 år lönestatistik

Källa: http://www.scb.se/templates/Standard____36110.asp

Om den allt mer reglerade arbetstiden för lärare inneburit att yrket blivit mer eller mindre attraktivt kan inte enkelt avgöras. Sådana förändringar tar mycket lång tid och man anta att det finns de som talar för att yrket vinnit i attraktivitet på dessa förändringar och de finns de som menar att det som en gång gjorde yrket attraktivt nu är borta. Större studier tycks saknas inom området.

Det förhållande att lärarutbildningen ofta debatteras och kritiseras i media kan tolkas som att den har låg status men den motsatta tolkningen är också möjlig. Skolområdet stora samhälleliga betydelse kan antas vara riktningsgivande för uppfattningen om lärarutbildningens status.

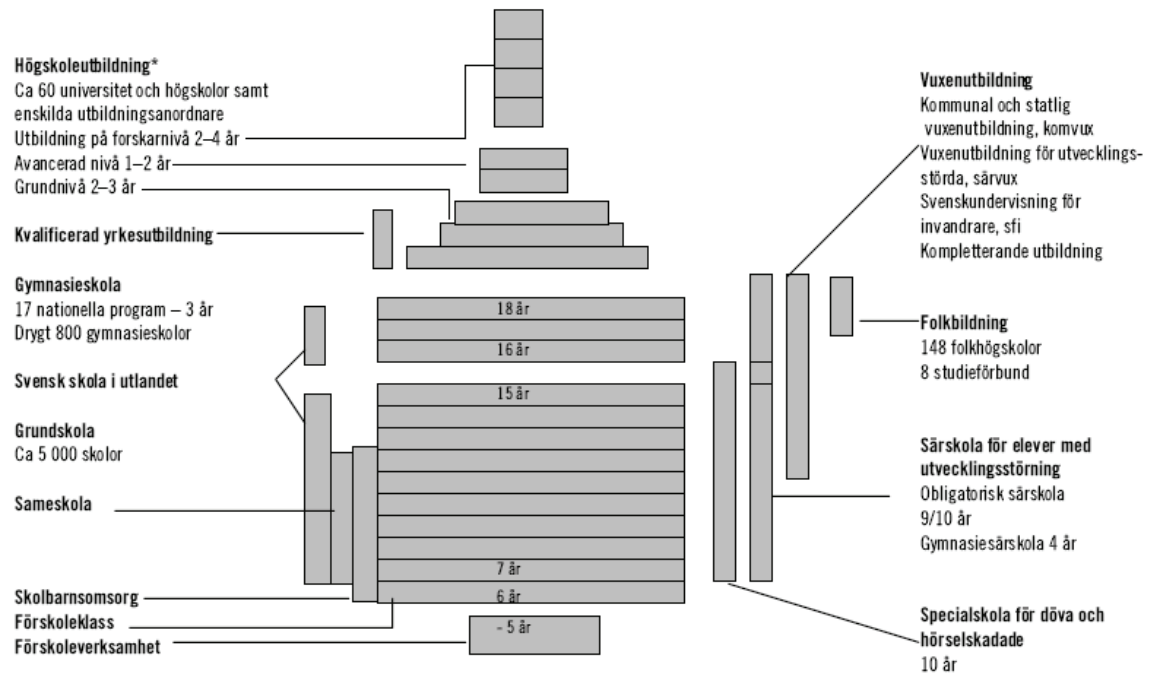
Den återkommande kritiken i utvärderingar av lärarutbildningen rörande lärosätenas insatser för dess lärarutbildning indikerar att utbildningen inte erhåller relevant stöd vilket skulle kunna tolkas som att dess status är låg.

Det förhållande att allt färre ansöker till lärarutbildning torde vara den tydligaste indikatorn på yrkets status, möjligen också på utbildningens. Statistiken är dock något mer komplicerad än vad som ofta framhålls. Det är korrekt att antalet sökande per plats på lärarprogrammet är lågt, cirka en sökande per plats. Dock är skillnaderna stora om man särredovisar studieort, ämnesriktning mm. Som exempel nämns att det finns utbildningar till förskollärare som har fyra sökande per plats vilket är mer än de allra flesta utbildningsområden inom högskolan. Man bör också beakta den starka expansionen av antalet platser på lärarprogram vilket inneburit att antalet sökande per plats sjunkit. Avslutningsvis bör man notera att det varje år förhåller sig så att den enskilt största ansökningsgruppen till högskolan är just ansökningar om att få gå lärarutbildning. Detta faktum står i en viss kontrast mot den bild av läraryrket som ett lågstatus yrke som ofta framförs.

Appendiks A

Översikt över det svenska utbildningssystemet

SVERIGES UTBILDNINGSSYSTEM 2007

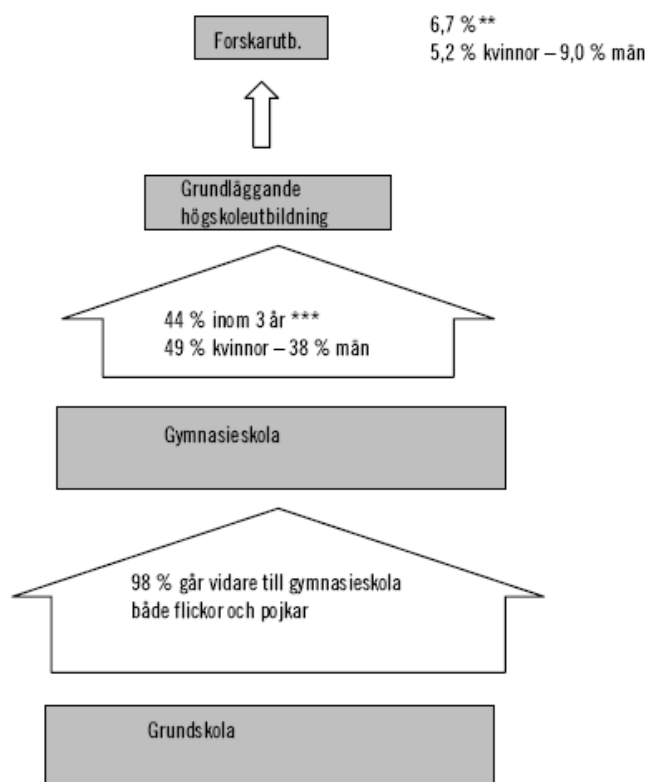

Källa: (PROP. 2007/08:1 UTGIFTSOMRÅDE 16, s29)

Appendiks B

Övergångar mellan utbildningssystemets olika delar

Övergångar mellan utbildningsformer 2006

* Den första juli 2007 började nya bestämmelser i högskoleförordningen (1993:100) tillämpas för uppdelningen av högre utbildning i tre nivåer. Detta innebär att de äldre benämningarna används för, i frågan om resultat till och med utgången av juni 2007.

** Siffrorna omfattar de som examinerades mellan 1997/98 och 2001/02 och som påbörjat forskarutbildning t.o.m. läsåret 2005/06.

*** Siffrorna omfattar de som avslutade sina gymnasiestudier 2002/03.

Källa: (PROP. 2007/08:1 UTGIFTSOMRÅDE 16, s29)

Appendiks C

Ersättningsbelopp per utbildningsområde

Tabell 7.8 Ersättningsbelopp för helårsstudenter och helårsprestationer

Kronor

UTBILDNINGSSOMRÅDE	ERSÄTTNING FÖR EN HELÅRSSTUDENT	ERSÄTTNING FÖR EN HELÅRSPRESTATION
Humanistiskt, teologiskt, juridiskt, samhällsvetenskapligt	20 489	17 984
Naturvetenskapligt, tekniskt, farmaceutiskt	47 059	39 686
Vård	50 030	43 332
Odontologiskt	41 373	48 195
Medicinskt	55 907	68 004
Undervisning ¹	32 658	38 462
Övrigt ²	37 793	30 700
Design	133 353	81 248
Konst	189 317	81 278
Musik	115 046	72 742
Opera	274 169	164 011
Teater	265 116	132 051
Media	270 550	216 722
Dans	186 456	103 028
Idrott	97 162	44 963

¹ Utbildning inom det allmänna utbildningsområdet samt övrig verksamhetsförlagd utbildning.

² Avser journalist- och bibliotekarieutbildningar samt praktisk-estetiska kurser inom bl.a. lärarutbildning med inriktning mot tidigare år samt utbildning vid Grafiska institutet/Institutet för högre reklamutbildning vid Stockholms universitet.

Källa: (PROP. 2007/08:1 UTGIFTSOMRÅDE 16S100:)